UNIVERSITATEA DE ŞTIINŢE AGRICOLE ŞI MEDICINĂ VETERINARĂ
CLUJ-NAPOCA

DISCURSURI DE RECEPŢIE

DORINŢA DE A FĂURI

MAGIŞTRILOR ŞI PREDECESORILOR MEI, CREATORII ŞCOLII AGRONOMICE TIMIŞORENE

Academician
PĂUN ION OTIMAN

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

Scanned with OKEN Scanner

UNIVERSITATEA DE ŞTIINŢE AGRICOLE
ŞI MEDICINĂ VETERINARĂ
CLUJ-NAPOCA

Academician PĂUN ION OTIMAN

DORINŢA DE A FĂURI
MAGIŞTRILOR ŞI PREDECESORILOR MEI, CREATORII ŞCOLII AGRONOMICE TIMIŞORENE

Discurs de recepţie rostit la acordarea titlului de
DOCTOR HONORIS CAUSA
14 decembrie 2011

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Bucureşti, 2011

Scanned with OKEN Scanner

Copyright © Editura Academiei Române, 2011.
Toate drepturile asupra acestei ediţii sunt rezervate editurii.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie, nr. 13, Sector 5
050711, Bucureşti, România,
Tel: 4021-318 81 46, 4021-318 81 06
Fax: 4021-318 24 44
E-mail: edacad@ear.ro
Adresa web: www. ear.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
OTIMAN, PĂUN ION
Dorinţa de a făuri : magiştrilor şi predecesorilor mei, creatorii şcolii agronomice timişorene : discurs de recepţie rostit la acordarea titlului de Doctor Honoris Causa, 14 decembrie 2011 / acad. Păun Ion Otiman. - Bucureşti : Editura Academiei Române, 2011
ISBN 978-973-27-2150-6

378:63(498 Timişoara):939

Redactori: DOINA ARGEŞANU, ADRIANA GRECU
Tehnoredactor: MARIANA MOCANU
Coperta: MARIANA ŞERBĂNESCU

Bun de tipar: 9.12.2011; Format: 16/70×100; Coli de tipar: 4
C.Z. pentru biblioteci mari: 63(498)(042)
C.Z. pentru biblioteci mici: 63

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Hotărârea Senatului USAMV, Cluj-Napoca din 24.11.2011 privind acordarea titlului de **Doctor Honoris Causa** Domnului acad. Păun Ion Otiman 7

Hotărârea privind aprobarea comisiei de acordare a titlului de **Doctor Honoris Causa** Domnului acad. Păun Ion Otiman 8

Laudatio 9

Discurs de recepție 15

Universitatea la răscruce de drumuri. Viitorul învățământului superior agronomic 15

Magiştrilor mei 23

Profesorul **Mihai Lazăr**. Fondatorul spiritual al agronomiei timişorene ... 24

Profesorul **Ioan Martin**. Universitarul, omul de cultură, epigramistul ... 35

Profesorul **Constantin Anderca**. Aristocratul roşu 40

Profesorul **Cezar Apreotesei**. Enciclopedistul 44

Predecesorilor mei, rectorilor agronomiei timişorene (1945–1989) 47

Profesorul **Géza Anton Marton**. Primul rector al Institutului Agronomic din Timişoara, 1955–1962 49

Profesorul **Iulian Drăcea**. Director, 1952–1955 şi Rector, 1962–1976 50

Profesorul **Ştefan Romoşan**. Rector, 1976–1981 54

Profesorul **Ilie Duvlea**. Rector, 1981–1989 58

Profesorul **Georgeta Nichita**. Rector, 1989 60

Bibliografie 61

Scanned with OKEN Scanner

ROMÂNIA
MINISTERUL EDUCAŢIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ŞI SPORTULUI
UNIVERSITATEA DE ŞTIINŢE AGRICOLE ŞI MEDICINĂ VETERINARĂ
DIN CLUJ-NAPOCA
Str. Mănăştur Nr.3-5, 400372 Cluj-Napoca, România
tel.+ 40-264-596.384; fax + 40-264-593.792
RECTORAT

HOTĂRÂREA

Senatului USAMV Cluj-Napoca din 24.11.2011 privind acordarea titlului de Doctor Honoris Causa

Senatul Universităţii de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară din Cluj-Napoca a hotărât acordarea titlului de *Doctor Honoris Causa* d-lui Academician ION PĂUN OTIMAN – Secretar general al Academiei Române.

Titlul va fi acordat în şedinţa de Senat din data de 14.12.2011.

RECTOR,
Prof. dr. Doru Pamfil

Scanned with OKEN Scanner

ROMÂNIA
MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA DE ȘTIINȚE AGRICOLE ȘI MEDICINĂ VETERINARĂ
DIN CLUJ-NAPOCA
Str. Mănăștur Nr.3-5, 400372 Cluj-Napoca, România
tel.+ 40-264-596.384; fax + 40-264-593.792
RECTORAT

HOTĂRÂRE

În ședința de Senat din data de 24.11.2011 s-a aprobat comisia pentru decernarea titlului de *Doctor Honoris Causa* d-lui Academician ION PĂUN OTIMAN – Secretar general al Academiei Române.

Comisia are următoarea componență:

Președinte:
Rector: Prof.dr. Doru Pamfil

Membri:
Președinte Senat: Prof.dr. Liviu Al. Mărghitaș
Prorector: Prof.dr. Cornel Cătoi
Prorector: Prof.dr. Sevastița Muste
Prorector: Prof.dr. Augustin Vlaic
Decan: Prof.dr. Ioan Rotar
Decan: Prof.dr. Radu Sestraș
Decan: Prof.dr. Vioara Mireșan
Decan: Prof.dr. Ioan Groza
Prof.dr. Emilian Merce

RECTOR,
Prof.dr. Doru Pamfil

Scanned with OKEN Scanner

LAUDATIO

Pentru Domnul Academician Păun Ion OTIMAN, cu ocazia acordării titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universităţii de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, 14 decembrie 2011

Domnule Rector,
Domnule Preşedinte al Senatului,
Domnule Academician Păun Ion OTIMAN,
Doamnelor şi Domnilor, membri ai Senatului,
Doamnelor, Domnişoarelor şi Domnilor,

Mai întâi un cuvânt de reală preţuire pentru toţi cei care au oferit prilejul de a-i adresa un mesaj de omagiere distinsului Academician Păun Ion OTIMAN. Recunoştinţa pentru om, înţelepciunea şi arta de a valoriza viitorul prin evocarea personalităţilor de excepţie ale neamului, sunt trăsăturile alese ale mediului academic. Evocarea vieţii marilor personalităţi, repere venerabile ale naţiunii sunt prilejuri de comunicare între generaţii, reprezintă punţi de legătură spirituală prin care colectivităţile umane, naţiunea în ansamblul său, poate căpăta conştiinţa valorii de sine pe drumul continuei perfecţionări.

Evocarea meritelor ştiinţifice, culturale şi morale care îndreptăţesc acordarea unei distincţii, ca aceea pe care Universitatea noastră o înmânează astăzi – cea mai înaltă pe care o poate acorda o instituţie academică – este, oricât de plăcută ar fi, şi o încercare delicată. A scrie despre oameni este în general o misiune dificilă, a scrie despre oameni înzestraţi de Dumnezeu cu atâtea haruri, aşa cum s-a dovedit de-a lungul vieţii Academicianul Păun Ion Otiman, este o opţiune temerară asociată cu multiple riscuri. Mai întâi apăsarea şi teama că gândurile de autentică obiectivitate nu vor fi îmbrăcate în acea cadenţă de rezonanţe care să se apropie măcar de măiestria adresantului, că lectura despre o asemenea personalitate, despre faptele sale şi despre viaţa sa se cantonează doar la graniţa universului său spiritual.

Trebuie să remarc dintru început că vastitatea realizărilor profesionale, a activităţii manageriale şi politice atât de consistente şi complexe, derulate de-a lungul unei jumătăţi de secol de Academicianul Păun Ion Otiman, sfidează orice încercare de sinteză şi nu poate conduce la o minimă înţelegere decât prin împletirea şi armonizarea lor într-o prestigioasă biografie. Întregul său parcurs biografic confirmă alesele sale trăsături intelectuale, consecvenţa, dăruirea şi hărnicia care i-au însoţit întregul parcurs al construcţiei sale intelectuale:

Scanned with OKEN Scanner

Data şi locul naşterii

S-a născut la 28 mai 1942 în Satul Gârbovăţ, Caraş-Severin.

Studii

A urmat cursurile Şcolii primare din Gârbovăţ între anii 1948–1953, iar pe cele gimnaziale la Bozovici între 1953–1956; a absolvit Liceul teoretic „General Dragalina" Oravița din 1956 până 1960; este absolvent al Facultăţii de Agronomie din Timişoara (1960–1965) şi al Facultăţii de Ştiinţe Economice, Secţia finanţe-contabilitate din Timişoara (1967–1971); şi-a desăvârşit pregătirea profesională prin doctorantură la Facultatea de Economie agrară Bucureşti, specialitatea Management (1970–1974); La absolvirea tuturor formelor de învăţământ a obţinut prima clasificare – şef de promoţie – sau a doua.

Activitatea didactică

A parcurs toate treptele ierarhiei universitare, devenind profesor universitar în anul 1990 şi conducător de doctorat în acelaşi an; visiting profesor la numeroase universităţi europene şi americane;

Activitatea ştiinţifică

Premiul **„Ion Ionescu de la Brad"** al Academiei Române în anul 1990 pentru cartea *Optimizarea producţiei agricole* (Editura Facla, 1987); premiul **„Opera Omnia"** al Ministerului Educaţiei Naţionale 2000, pentru întreaga activitate ştiinţifică; peste 335 titluri reprezintă laborioasa sa activitate publicistică.

Titluri academice

Membru titular al Academiei Române (1999), membru corespondent (1993); membru titular al Academiei de Educaţie a Serbiei (2010), membru titular al Academiei Europene de Ştiinţe şi Arte Salzburg (2010), preşedintele Filialei Timiş a Academiei Române (2003); membru titular al Academiei de Ştiinţe Agricole şi Silvice (2002), membru corespondent (1993); preşedintele Filialei Timiş a Academiei de Ştiinţe Agricole şi Silvice (2003); membru în Bordul director al Fundaţiei Biotehnologice la Marea Neagră (2003).

Activitatea managerială

Prodecan al Facultăţii de Agronomie (1972–1975); rector al Universităţii de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară a Banatului din Timişoara (1990–2004); preşedintele bordului pentru schema competitivă de granturi al Băncii Mondiale în domeniul cercetării ştiinţifice şi consultanţei în agricultură (1998–2000); membru în Consiliul de Administraţie al Agenţiei Domeniilor Statului (2000–2001); membru în comisia de Ştiinţe Agricole a **Consiliului Naţional de Evaluare Academică şi**

Scanned with OKEN Scanner

Acreditare; vicepreşedinte al Consiliului Naţional de Atestare a Titlurilor şi Gradelor Universitare (1996–2004); membru în Comisia de Agricultură a **Consiliului Naţional de Atestare a Titlurilor şi Gradelor Universitare** (1992–2004); membru în Comisia de acordarea granturilor Academiei Române (1995–2004); membru în Consiliul Naţional de Reformă al Învăţământului (1996–2003); vicepreşedinte al Consiliului Naţional al Rectorilor (2000–2004).

Activitatea editorială

Director fondator al revistei „Agricultura Banatului" (1993–2004); membru în Colegiul de redacţie al revistei „Forum" (1990–2004); membru în Colegiul de redacţie al revistei „Profitul agricol" (1998–2004); a publicat peste 100 de articole în presa română, străină, interviuri radio, TV.

Activitatea politică

Senator CDR (PAC) de Timiş (1992–1996); senator PNL de Timiş (2000–2004); preşedinte al Comisiei de Agricultură, Industrie Alimentară şi Silvicultură în Senatul României (1992–1995); secretar al Senatului României (1996); preşedinte al Comisiei de învăţământ şi ştiinţă a Senatului României (2000–2004).

Activitatea publică

Preşedinte de onoare al organizaţiei „Operaţiunea Satele Româneşti" – România (OVR–RO). (1996–2001); preşedinte al Fundaţiei Rurale Române (1996–2004); preşedinte al Fundaţiei Acţiunea Civică (1992–1996); cetăţean de onoare al oraşului Philadelphia – Mississippi, USA (1993); vicepreşedinte al comisiei pentru politici publice pentru agricultură şi dezvoltare rurală.

Reconstituirea parcursului biografic al Academicianului Păun Ion OTIMAN, indiferent cum ar fi gândită şi din ce unghi întreprinsă, nu poate începe decât cu enunţul unui adevăr fundamental: Domnia sa reprezintă, astăzi, o autoritate profesională de prim ordin a frământărilor cu care s-a confruntat soarta ţăranului român de-a lungul secolelor. Opiniile sale au deplină acoperire prin dubla sa specializare de agronom şi economist, prin înzestrarea nativă cu facultăţi intelectuale de excepţie, prin forjarea sufletului său de copil de ţăran în mijlocul realităţilor precare cu care s-a confruntat satul românesc în istoria sa mai recentă sau mai îndepărtată.

Prin inteligenţă, hărnicie, consecvenţă şi dăruire, Academicianul Păun Ion OTIMAN constituie un caz aparte, prin numărul impresionant de titluri privitoare la realităţile istorice, prezente şi viitoare ale agriculturii româneşti: 37 de tratate, monografii, cursuri, manuale de nivel superior; 258 lucrări ştiinţifice; 40 contracte de cercetare ştiinţifică. Dincolo de aceste cifre, extrem de sugestivă este, în primul rând, metoda sa de cercetare, exemplar ilustrată de întreaga sa operă, din care rezultă capacitatea autorului de a contabiliza vulnerabilităţile agriculturii şi de a imagina strategii plauzibile de promovare a progresului în agricultura României.

Scanned with OKEN Scanner

Impresionanta cuprindere şi valoare a tot ceea ce a scris şi publicat îi conferă Academicianului Păun Ion OTIMAN nimbul aparte al unui autentic savant. Dobândind acest nimb, viaţa celui evocat astăzi este un răspuns ferm la întrebarea pe care mulţi intelectuali şi-o pun: Cum ar trebui să trăiască un intelectual dăruit cu harul profesiunii sale, pentru a spera să ajungă pe culmile consacrării, unde se respiră aerul rarefiat al ştiinţei pure?

Personalitatea Academicianului Păun Ion OTIMAN reprezintă un răspuns elocvent la o asemenea întrebare. Domnia Sa este o existenţă pilduitoare cu calităţi native de excepţie, calităţi pe care a ştiut să le pună în valoare în folosul său, al semenilor săi şi al întregii naţiuni. Prin susţinuta sa activitate, Academicianul Păun Ion OTIMAN a confirmat crezul exprimat atât de plastic de marele sociolog Dimitrie Gusti, şi anume că: „personalitatea nu se capătă, se cucereşte, că munca este legea lumii moderne şi că orice personalitate se străduieşte să înalţe cât mai sus cota de prestigiu a domeniului în care s-a remarcat, el însuşi fiind rodul epocii şi al generaţiei căreia îi aparţine, că personalitatea se ridică la un nivel de cunoaştere şi valorificare a înţelepciunii colective pe care puţini îl ating". Deviza vieţii d-lui Academician Păun Ion OTIMAN, aşa cum a fost transmisă cu altruism interlocutorilor săi, este simplă, clară şi angajantă: „Dacă nu ştii, întreabă; dacă ai nevoie de ajutor, cere; dar dacă ştii şi poţi, nu mai aştepta, nimicul nu te poate propulsa".

Academicianul Păun Ion OTIMAN a fost un manager de mare succes în funcţia de Rector al USAMVBT, deţinută între anii 1990 şi 2004. În această calitate Domnia Sa a ştiut să insufle colaboratorilor şi tuturor colegilor dorinţa de a-l urma pentru a atinge starea de excelenţă. Această realitate confirmă faptul că şi în calitate de rector a parcurs drumul unei continue perfecţionări, a avut viziune, a ştiut să le insufle colegilor crezul că ţelurile pe care le-a urmărit au fost dezirabile, apreciindu-le în mod colegial şi cu prietenie străduniile depuse într-un efort comun de realizare a progresului. Excelenţa, progresul şi performanţa, realizate de-a lungul unei perioade de aproape 15 ani, sunt receptate şi calificate ca atare de către toţi cei care au onestitatea să evalueze în mod obiectiv aceste fapte vrednice devenite deja istorie remarcabilă. În şirul realizărilor remarcabile ale Academicianului Păun Ion OTIMAN se detaşează, printre altele, şi modernizarea structurii organizatorice a USAMVBT în peisajul căreia au luat fiinţă două noi facultăţi de prestigiu şi de mare atractivitate: Facultatea de Management Agricol şi Facultatea de Tehnologia Produselor Agroalimentare.

Convingerea celor care cunosc istoria Universităţii de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară din Timişoara, exprimată fără nicio rezervă, este aceea că, de la regretatul prof. dr. Marin Drăcea, această instituţie de învăţământ superior agronomic n-a avut un rector mai reprezentativ.

Universitatea de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară a Banatului din Timişoara a cunoscut în perioada mandatelor de rector ale Academicianului Păun Ion OTIMAN cea mai mare dezvoltare din întreaga sa istorie. Calităţile sale umane, profesionale şi manageriale au dus la dezvoltarea acestei universităţi şi la

Scanned with OKEN Scanner

ridicarea prestigiului său, contribuind în mod esențial la asigurarea condițiilor excelente pentru activitate didactică, științifică și de îmbunătățire a vieții studenților.

Dimensiunea spirituală, personalitatea de excepție ale Academicianului Păun Ion OTIMAN sunt asumate și convingător exprimate de iluștri reprezentanți ai intelectualității române contemporane:

„Profund marcat de spațiul natal bănățean, el aparține, ca om de știință, ca exponent în viața academică, publicistică și politică, întregii țări. Academia Română, în special Secția de Științe Agricole și Silvice, identifică în academicianul Păun Ion Otiman un membru de nădejde, un susținător al ideilor și măsurilor pe care acest for de prestigiu le propune pentru propulsarea culturii românești în europenitate" (acad. Valeriu COTEA).

„Păun Ion Otiman rămâne înainte de toate profesor. Cei care au prilejul să-i audieze prelegerile sunt impresionați de calitățile pedagogice, de vocea sa caldă și pătrunzătoare, de darul său de a capta atenția auditoriului, de nivelul științific al cursurilor, de felul cum reușește să îmbine informația științifică cu elemente de cultură generală. Toți cei care au lucrat sau care lucrează în preajma lui au simțit și simt puternica sa personalitate științifică, bucuria cu care își ajută colaboratorii, căldura cu care îi înconjoară în momentele dificile" (acad. Cristian HERA).

„Personalitate marcantă a acestui început de secol, cu o capacitate de muncă cu totul deosebită și cu un echilibru sufletesc de dorit, profesorul Păun Ion Otiman reprezintă o referință în școala universitară agronomică românească" (Ioan ALECU, rector al USAMV, București).

„După atâția ani de când ne cunoaștem pot să afirm că prietenul meu este un adevărat patriot, care luptă pentru binele României, pentru ridicarea agriculturii și pentru îmbunătățirea radicală a spațiului rural românesc" (Karl Fritz LAUER, coleg de an).

„Academicianul Păun Ion Otiman, prin tot ceea ce a făcut și face pentru semenii săi, demonstrează Omenia. A fi om de omenie înseamnă a avea toate acele calități prin care noi obișnuim să îi caracterizăm pe cei capabili să acorde un ajutor din inimă, dispuși să promoveze binele, care vădesc bunăvoință, sinceritate, cinste și modestie" (prof. univ. dr. Aurel LĂZUREANU).

„Democrat și liberal fiind, domnul senator Păun Ion OTIMAN a înțeles mai bine ca oricine sistemul democratic și lupta de idei. A înțeles și pentru aceasta merită toată cinstea. Adversitatea politică nu trebuie să nască dușmănie, ci mai degrabă respect pentru cel care, în orice moment și în orice condiții, își apără ideile și principiile de comportament și de viață" (Valeriu TABĂRĂ, Ministru al Agriculturii și Dezvoltării Rurale).

Eminentul profesor Păun Ion Otiman este un om cu o viață exemplară din absolut toate punctele de vedere. Un om cu o dimensiune profesională impresionantă. Un om de aleasă ținută intelectuală. Și nu în ultimul rând, un om de mare ținută morală, care a traversat cu o demnitate neștirbită toate momentele

Scanned with OKEN Scanner

cu care ne-a confruntat istoria ultimei jumătăți a secolului trecut. Numai atașamentul său față de locurile natale și de instituția pe care o conduce, pasiunea de dascăl, formator de adevărați profesioniști, de oameni, și verticalitatea sa deosebită au făcut să rămână cu noi, în fruntea noastră, deși avengura sa l-ar fi autorizat să acceadă la funcții administrative dintre cele mai înalte în Stat (prof. univ. dr. Elena Marcela BADEA).

„Profesor universitar, inginer și economist, politician, academician și rector – Domnul Păun Ion OTIMAN face parte din galeria oamenilor iluștri ai timpului nostru. El este, sub oblăduirea lui Dumnezeu, un subiect al eternității și împreună cu cei apropiați un subiect al clipei" (Ioan AVARVAREI, rector al USAMV, Iași).

„Se poate spune, fără să exagerăm, că dintre toți rectorii pe care i-a avut de-a lungul anilor universitatea noastră, doi au avut o pretație deosebit de valoroasă – Prof. dr. doc, Șt. Iulian Dracea, fondatorul Institutului Agronomic Timișoara și Acad. Păun Ion Otiman, reformatorul Universității de Științe Agricole și Medicină Veterinară a Banatului din Timișoara" (prof. univ. dr. Horia CERNESCU, decanul Facultății de Medicină Veterinară din Timișoara).

Domnule Academician Păun Ion OTIMAN,

Decernându-vă distincția de *Doctor Honoris Causa*, Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară, Cluj-Napoca, una din cele mai vechi instituții de învățământ superior din România și una dintre cele 12 instituții de învățământ superior de elită ale țării, nu cinsteşte doar meritele Dumneavoastră intelectuale, științifice și morale. În Dumneavoastră și prin Dumneavoastră, ea cinsteşte competența, talentul, probitatea și abnegația, afirmându-și, astfel, împotriva unui timp nu întotdeauna prielnic, încrederea în perenitatea unor valori fondatoare. Acesta este crezul nostru, al tuturor celor ce facem parte din această comunitate academică, iar prezența Dumneavoastră astăzi, aici, este o onoare pe care comunitatea noastră academică v-o restituie și v-o consacră.

COMISIA

Președinte:	Prof. Univ. Dr. Doru PAMFIL, membru corespondent al Academiei Române	RECTOR
Membri:	Prof. Univ. Dr. Sevastița MUSTE	PRORECTOR
	Prof. Univ. Dr. Augustin VLAIC	PRORECTOR
	Prof. Univ. Dr. Cornel CĂTOI	PRORECTOR
	Prof. Univ. Dr. Ioan ROTAR	DECAN
	Prof. Univ. Dr. Radu SESTRAȘ	DECAN
	Prof. Univ. Dr. Vioara MIREȘAN	DECAN
	Prof. Univ. Dr. Ioan GROZA	DECAN
	Prof. Univ. Dr. Emilian MERCE	

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

DISCURS DE RECEPȚIE

UNIVERSITATEA LA RĂSCRUCE DE DRUMURI. VIITORUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR AGRONOMIC

Domnule Rector,
Doamnelor şi domnilor colegi,
Dragi studenţi,

Pentru un moment ca acesta când colegii şi Universitatea din care, într-un anume fel, pe care-l voi explica mai târziu, am originea primară, îmi conferă cea mai înaltă recunoaştere, mi-a fost deosebit de dificilă alegerea temei discursului de recepţie a acesteia. Dificultatea stabilirii temei este generată atât de aşteptările auditoriului precum şi de complexitatea perioadei pe care o traversează pentru învăţământul superior, în general, şi pentru cel agroalimentar, în special, de turbulenţele fără precedent din ultimele două decenii în economia mondială, naţională şi rurală, de zbuciumata istorie a universităţilor agronomice româneşti, dar şi de împlinitul prezent al universităţii Dumneavoastră.

Titlul discursului de recepţie pe care l-am ales până la urmă, ***Dorinţa de a făuri***, dedicat magiştrilor şi predecesorilor mei, făuritorii şcolii agronomice timişorene, este, mai degrabă, unul simbolic, în sensul că munca, viaţa şi, în unele perioade grele, chiar jertfa lor, trebuie sau ar trebui să fie un simbol şi un imbold şi pentru generaţia noastră. Iar atunci când mă refer la făuritorii şcolii agronomice clujene, amintindu-i, cu acest prilej, numai pe cei mai mari, profesorii Béla Pater, Constantin Martinovici, Marin Chiriţescu-Arva, Iuliu Prodan, Ioan Safta, Amilcar Vasiliu, Alexandru Buia, Emil Negruţiu şi, cel mai mare dintre toţi, Mihai Şerban, momentul de azi devine şi mai copleşitor pentru mine, deoarece toţi au fost magiştrii multor dintre magiştrii mei, iar edificiul lor cel mai de preţ – Academia de Înalte Studii Agronomice de la Cluj, mai apoi Facultatea de Agronomie Cluj–Timişoara – a constituit piatra de temelie a şcolii mele care m-a format şi consacrat, Facultatea de Agronomie de la Timişoara, actuala Universitate de Ştiinţe Agricole a Banatului.

Am spus mai înainte că munca, viaţa şi jertfa lor, ca făuritori de şcoală, ştiinţă şi oameni, trebuie să fie pentru noi, cei de azi, un simbol şi un imbold pentru a făuri, a edifica, a construi, a consolida Universitatea Agronomică a viitorului. Această instituţie – universitatea –, care a constituit şi continuă să fie comunitatea academică de

primă importanţă pentru societatea omenească, a jucat un rol determinant în domeniile cunoaşterii, al progresului şi evoluţiei ştiinţifice, economice şi sociale. Spaţiu complex, dar şi eterogen, multicultural, interdisciplinar, câmp de interferenţă a principalelor idei-forţă ale cunoaşterii, loc în care se reunesc cei mai evoluaţi actori ai societăţii umane – profesorii, cercetătorii şi studenţii – universitatea a reprezentat, dintotdeauna, cadrul de generare de noi cunoştinţe, de dezvoltare a gândirii, de formare şi performare a elitelor intelectuale purtătoare de competenţe, competitivitate şi cooperare. Totodată, comunitatea academică universitară a generat şi continuă să genereze, în acest univers entropic, mari mutaţii politice, economice, sociale şi juridice, fiind, în majoritatea cazurilor, spaţiul în care au germinat mari dinamici sociale, locul în care s-au emis cele mai multe idei revolute, dar, din păcate, în anumite momente, şi involute.

Este necesar să amintim însă, şi în acest context, că universitatea nu a constituit numai locul unde s-au edificat mari şi importante laboratoare generatoare a nenumărate descoperiri ştiinţifice, ci a reprezentat, totodată, şi obiectul a multiple experimente educaţionale. În decursul timpului, s-au experimentat şi au fost simulate diferite modele, tipuri şi structuri ale universităţii, cu scopul clar de a găsi soluţii optime pentru procesul didactic, educaţional şi ştiinţific din interiorul sistemului universitar.

Este firesc ca, acum, în condiţiile apartenenţei României la Uniunea Europeană, la spaţiul european al învăţământului superior şi al cercetării ştiinţifice, ca şi universitatea agronomică românească, multe decenii încremenită şi izolată, să caute soluţii de adaptare şi compatibilizare în spaţiul ştiinţific şi educaţional în care am intrat.

Doamnelor şi domnilor,

Prima temă la care doresc să mă opresc se referă la controversata paradigmă a structurii universităţilor agronomice româneşti şi la căile de reformare a acestora prin **specializare domenială** sau **integrare complexă**.

Decizia cu privire la reformarea structurală a universităţilor noastre nu poate să fie luată fără a cunoaşte ce s-a întreprins în lume, în această direcţie, până la această dată. După cum, desigur, cunoaşteţi, pe plan mondial s-au conturat două tendinţe, două modele, clare şi distincte, totodată, în ceea ce priveşte structura universităţilor agronomice.

Universităţile din primul model, cel european şi cel mai vechi, care cuprinde şi cele mai performante şcoli superioare agronomice din Europa, aici intrând Hohemheim, Wageningen, Boku–Viena, Uppsala, Copenhaga, s-au dezvoltat pe structura **universităţii domeniale**, adică a universităţii agricole, agronomice sau agroalimentare, cea care susţine şi serveşte, educaţional şi ştiinţific, sistemului agroalimentar. Cele mai performante universităţi agronomice europene, aşa cum le-am amintit mai înainte, aparţin modelului universitar structural specializat pe domeniu.

Scanned with OKEN Scanner

Universitățile din al doilea model, cel american, dimpotrivă, au învățământul superior agronomic integrat în **universități metropolitane**, printre cele mai performante școli superioare de agricultură și centre de cercetare de excelență pentru agricultură din SUA le întâlnim în astfel de universități. Este suficient să exemplific tipul de structură universitară integrată prin *Iowa State University* din Ames (Iowa) sau *Universitatea Purdue – New Lafaette* – din Indiana, care au cele mai bune clasificări în clasamentele agronomice americane.

Ce să alegem, ce cale să urmăm, acum, în România? Fiecare model are avantajele și dezavantajele sale, dar pe care nu doresc, din considerente de timp, să le dezvolt. Totuși, indiferent de modelul pe care îl vom adopta, având în vedere evoluția prezentă și viitoare a sistemului agroalimentar mondial, european și românesc, mutații structurale profunde ale acestuia, schimbări structurale interne în învățământul superior agronomic sunt imperios necesare să se producă. Le cere realitatea, viața, piața și dinamica acestora. Atunci când mă gândesc la schimbările structurale interne ale universității, am în vedere mutațiile profunde care s-au produs în ultima jumătate de secol în sistemul agroalimentar. Dacă în prima jumătate a secolului al XX-lea, dominantă era agricultura în economia rurală și în filiera agroalimentară, iar numeric în structura populației ocupate în sistem erau agricultorii, atât structura internă pe secțiile de specialitate: Agrofitotehnie, Zootehnie, Chimie agronomică, Tehnologie agricolă, Economie rurală și Cooperație agricolă și Geniu rural, cât și denumirea de Academia de Înalte Studii Agronomice, propuse de marele reformator Mihail Șerban, fostul dumneavoastră rector în perioada interbelică, prin Legea de organizare a învățământului superior agronomic din anul 1929, erau perfect reprezentative pentru universitatea agronomică din acel timp.

Care este structura sistemului agroalimentar de acum, după aproape un secol de la promulgarea Legii Academiilor de Înalte Studii Agronomice? Voi exemplifica această structură pe sistemul agroalimentar francez, cel mai performant din Europa, spre care, într-un fel sau altul, dorim să tindem (tabelul 1).

Tabelul 1

Structura sistemului agro-alimentar	Sectoare	Nr. persoane	%	Nr. întreprinderi	%	Cifră de afaceri (mld. €)	%
AF	Agrofurnizori (amonte, A)	300000	7,5	12000	1,2	38	8,7
A	Agricultură (A)	1000000	25,0	700000	69,2	67	15,4
IA	Industria alimentară (aval, A)	600000	15,0	60000	5,9	129	29,7
DC	Distribuție; comercializare (aval IA)	2100000	54,5	240000	23,7	201	46,2
	TOTAL	4000000	100,0	1016000	100,0	435	100,0

Sursa: L'avenir de la filière agricole à horizon 2050; Rapport d'information n° 200 (2006–2007) en Sénat, de M. Jean-Paul.

Scanned with OKEN Scanner

În aceste cifre nu sunt incluse datele referitoare la economia forestieră şi sectoarele de servire agricolă incluse în sistemul geniului rural şi cel de dezvoltare rurală, în serviciile agricole administrative, în învăţământul şi cercetarea agricolă, unde lucrează circa jumătate de milion de persoane grupate în 20 000 de unităţi şi care generează o cifră de afaceri de aproximativ 45–50 mld. €.

Revin şi întreb din nou, mai seamănă structura sistemului agroalimentar actual cu cel de pe vremea profesorului Mihai Şerban? Evident că nu, afirm eu cu toată convingerea! Şi atunci, se naşte, iarăşi, întrebarea: Ce este de făcut?

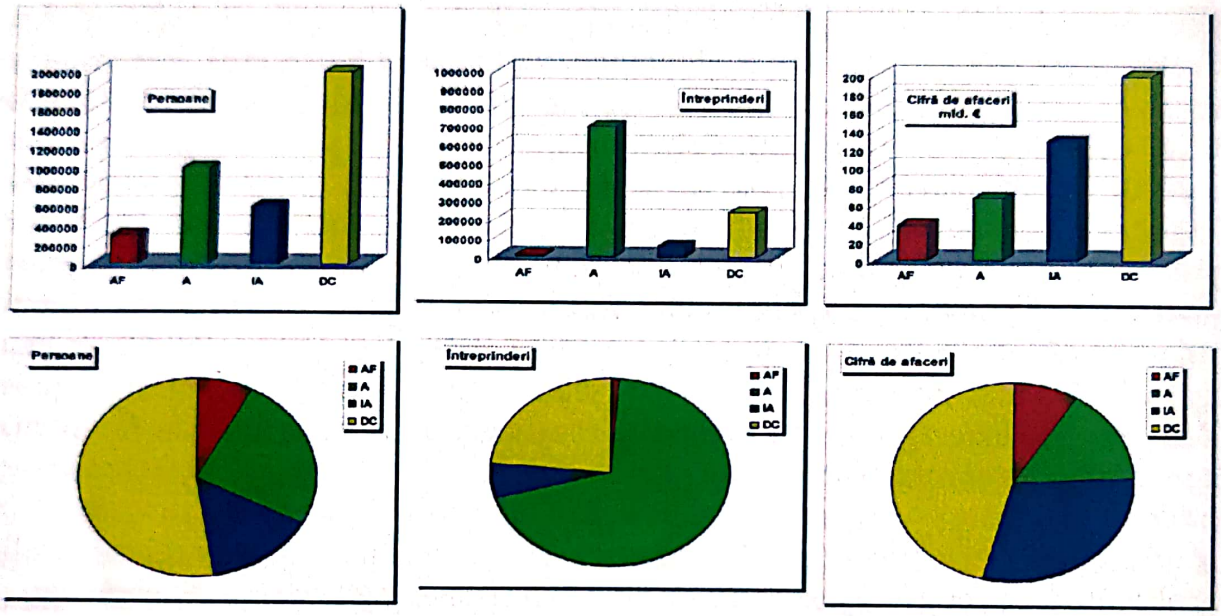

Domnule Rector,
Doamnelor şi domnilor colegi,

Atunci când citim şi interpretăm aceste cifre numai prin prisma mărimii lor absolute şi relative, am putea ajunge la unele concluzii eronate care să denatureze realitatea, importanţa, structura şi unitatea sistemului agroalimentar. Doresc să mă explic. Faptul că agricultura, ca activitate productivă primară, generatoare de materii prime pentru industria alimentară şi nealimentară dar, într-o măsură însemnată, şi de alimente, participă în cifra totală de afaceri a sistemului agroalimentar cu numai 15,4 % (a şaptea parte), aceasta nu înseamnă, nicidecum, că agricultura ar avea o poziţie de mai mică importanţă în sistem. Ba, dimpotrivă, aşa cum aprecia marele economist româno-american Nicolae Georgescu-Roegen, „*agricultura, ca doică a tuturor meşteşugurilor*", este componenta de primă importanţă în sistem, deoarece aceasta le generează pe toate celelalte ramuri ale sistemului agroalimentar.

Dar, să revenim la întrebarea de mai înainte. Pentru a concretiza gândurile şi ideile mele de reformare a universităţilor noastre, voi prezenta, în continuare,

Scanned with OKEN Scanner

câteva puncte de vedere personale cu privire la adaptarea structurii şi denumirii universităților la dinamica economică şi socială din spațiul rural. Trebuie să observăm faptul că agricultura, ca ramură a economiei rurale actuale, s-a diversificat, s-a amplificat şi s-a integrat în sistemul agroalimentar, asimilând şi utilizând, totodată, din ce în ce mai multe specializări ştiințifice şi profesionale conexe din avalul şi amontele sistemului. Cu alte cuvinte, complexitatea sistemului a crescut imens, iar universitatea nu poate să rămână încremenită în conceptele şi structurile secolului al XX-lea.

Acesta este motivul care m-a determinat, în anul 2004, cu prilejul alegerilor universitare, să propun în *Programul de management al Universității de Ştiințe Agricole a Banatului din Timişoara, pentru mandatul 2004–2008*, următoarea structură şi denumire a acesteia (figura 1). Am optat, după cum se vede, pentru două mari domenii ale universității – **Ştiințele vieții** şi **Ingineria agronomică**, iar universitatea să primească titlul: **UNIVERSITATEA DE ŞTIINȚE ALE VIEȚII ŞI INGINERIE AGRONOMICĂ**. În decembrie 2004, încheindu-mi-se, după 15 ani, mandatul de rector, succesorii mei nu au achiesat la programul de management propus de mine, dar nici nu au venit, după bunul obicei românesc, cu altceva în loc.

Acum, după mai mulți ani de analiză a schimbărilor structurale şi de denumire a unor universități agronomice europene, inclusiv cea de la Viena, după îndelungate reflecții, consider, ca părere personală, că denumirea cea mai adecvată pentru universitățile noastre este: „**UNIVERSITATEA DE ŞTIINȚE ALE VIEȚII ŞI BIOINGINERIE**", a cărei structură o prezint în figura 2.

Spre deosebire de numele Universității Boku de la Viena, devenită între timp **UNIVERSITATEA DE RESURSE NATURALE ŞI ŞTIINȚELE VIEȚII**, am considerat că denumirea dată de mine este mai apropiată de filosofia şi structura sistemului agroalimentar şi al economiei rurale pe care le deserveşte, argumentațiile fiind următoarele:

– de ce „**ştiințe ale vieții**" şi nu „**ştiințele vieții**"? Pentru că forma articulată presupune totalitatea ştiințelor vieții, structură pe care nu o regăsim în universitățile noastre;

– de ce nu am adoptat în denumire sintagma „**de resurse naturale**"? În parte din acelaşi motiv: curricula şi cercetarea ştiințifică agroalimentară nu se ocupă de toate resursele naturale. În plus, mult mai consistentă este argumentația legată de faptul că o resursă naturală este forma stocabilă a unui factor de producție care este studiat şi cercetat în celelalte structuri;

– de ce „**bioinginerie**"? Pentru că, de fapt, toate specializările noastre inginereşti (agricultura, horticultura, zootehnia, silvicultura, tehnologia agroalimentară etc.) sunt aplicații inginereşti în medii biologice având ca principali factori de producție plantele, animalele, microorganismele, iar absolvenții noştri practică ingineria aplicată pe domenii biologice.

Scanned with OKEN Scanner

UNIVERSITATEA DE ŞTIINŢE AGRICOLE ŞI MEDICINĂ VETERINARĂ A BANATULUI DIN TIMIŞOARA

– PROIECT –

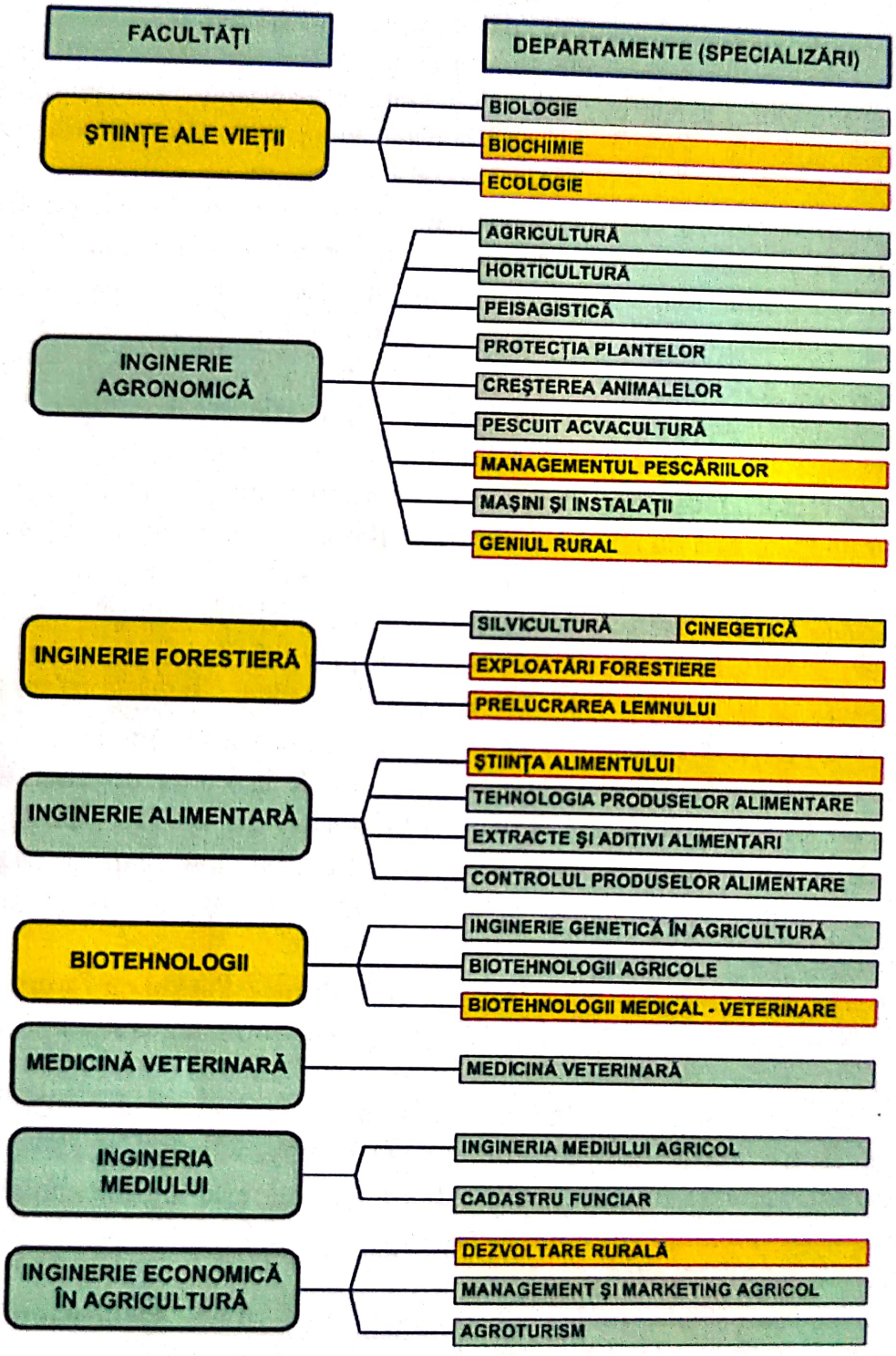

Figura 1

Sursa: P.I. Otiman – Agronomia Banatica – La răspântie de drumuri şi vremuri 1989–2005 – Evocările şi reflecţiile unui rector, Editura Mirton, 2005
Program de management 2004–2008

Scanned with OKEN Scanner

UNIVERSITATEA DE ȘTIINȚE ALE VIEȚII ȘI BIOINGINERIE

– PROIECT –

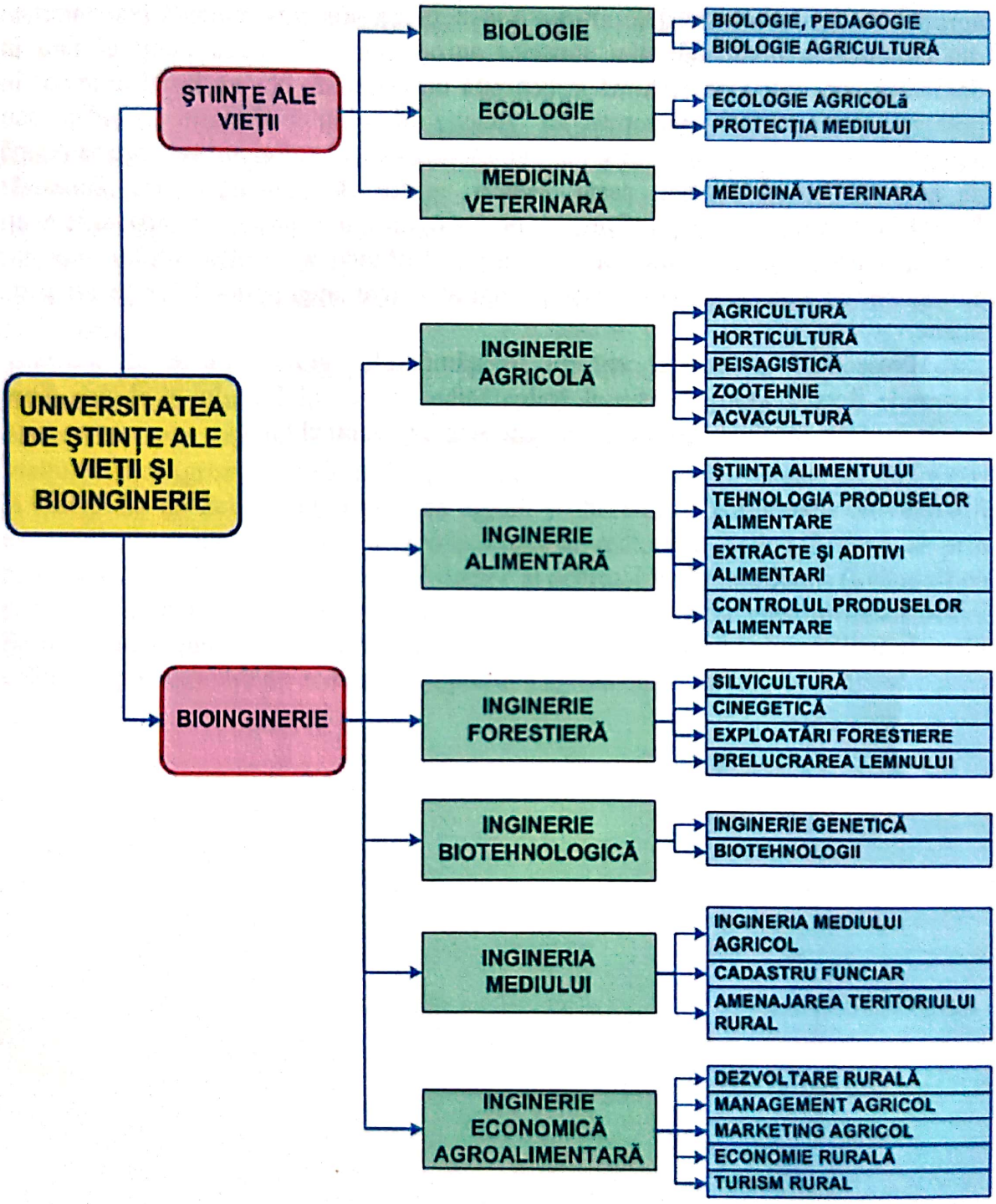

Figura 2

Scanned with OKEN Scanner

Domnule Rector, Profesor Doru Pamfil, membru al Academiei Române,

Sunteţi succesorul unei pleiade de luminaţi profesori şi rectori ai Clujului agronomic, iar la această dată afirm că sunteţi cea mai proeminentă personalitate din conducerea învăţământului superior agronomic, autoritatea numărul unu în domeniul concepţiei de reformă structurală universitară. Nu vă lăsaţi antrenat în mărunte restructurări, generate în funcţie de interesul unor catedre sau departamente, persoane şi oportunităţi de moment! Sunt suficienţi cei care se ocupă de acestea. Priviţi departe, peste decenii, pentru că Dumneavoastră, Domnule Rector Doru Pamfil, sunteţi, afirm, din nou, singurul, în această perioadă, care aveţi expertiza necesară unei reforme structurale profunde a învăţământului superior agroalimentar, aşa cum o cere viaţa şi, mai ales, realitatea perioadelor de azi şi de mâine.

Proiectând şi făurind viitorul învăţământului nostru, puteţi să deveniţi, Domnule Rector, Doru Pamfil, al doilea Mihai Şerban al Clujului şi al ţării. Spre binele învăţământului şi ştiinţei, spre mai binele general al ţării.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

MAGIŞTRILOR MEI

A doua temă a discursului meu de recepţie a înaltului titlu de **Doctor Honoris Causa** pe care mi l-a conferit **Universitatea de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară din Cluj** o dedic magiştrilor şi predecesorilor mei, făuritorii şcolii superioare agronomice de la Timişoara, şcoală care m-a format şi consacrat şi pe care am slujit-o timp de 45 de ani, din care 15 ani ca rector ales, pentru prima dată, după 45 de ani, democratic, după Revoluţia din Decembrie 1989, declanşată la Timişoara.

Încep prezentarea magiştrilor cu profesorul Mihai Lazăr, pe care l-am admirat şi iubit cel mai mult, deşi i-am fost discipol numai trei ani, datorită plecării prea devreme la cele veşnice. Prin profesorul Mihai Lazăr, absolvent al Academiei de Înalte Ştiinţe Agronomice de la Cluj şi colaborator apropiat (asistent, şef de lucrări la disciplina de Economie şi politică agrară şi director al Bibliotecii universităţii timp de peste două decenii) al profesorului şi rectorului Mihai Şerban şi prin profesorul Ioan Martin, absolvent şi doctor al aceleaşi înalte academii (avându-l ca preşedinte al comisiei pentru susţinerea tezei de doctorat pe acelaşi profesor Mihai Şerban), mă regăsesc acum, peste decenii, ca succesor spiritual şi doctrinar al şcolii celei mai prestigioase de economie şi politică agrară clujeană interbelică.

Profesorul MIHAI LAZĂR
Fondatorul spiritual al agronomiei timişorene

Este cazul, deci, în primul rând, să-l evoc pe profesorul Mihai Lazăr, deoarece a fost unul dintre cei mai fervenţi susţinători ai înfiinţării, la Timişoara, a unei facultăţi de agronomie. Venind, vremelnic, la Timişoara, în timpul Dictatului de la Viena (1940–1945) cu Facultatea de Agronomie de la Cluj, bănăţean fiind de naştere, a participat alături de alţi intelectuali de frunte ai Banatului, înfiinţarea unei universităţi în Timişoara (Universitatea de Vest) care să cuprindă şi Facultăţile de Agronomie şi de Medicină Veterinară.

Prezentarea iniţiatorului unei instituţii cum este **AGRONOMIA TIMIŞOREANĂ**, cu prilejul semicentenarului fondării acesteia, este o datorie de conştiinţă a oricărui discipol care a avut şansa de a se afla în preajma unei personalităţi de o asemenea dimensiune ştiinţifică, didactică, culturală şi morală, cum a fost **profesorul Mihai Lazăr**.

Omul. Format într-o perioadă culturală şi universitară deosebit de fertilă, într-un mediu intelectual de maximă bogăţie, **profesorul Mihai Lazăr** a fost unul dintre cei mai activi militanţi pentru înfiinţarea Universităţii de Vest şi a Facultăţii de Agronomie a Banatului. Numele său se află înscris, alături de alte personalităţi bănăţene de primă mărime, ca Sever Bocu, Traian Lalescu, Stan Vidrighin ş.a., pe memoriul de fundamentare a înfiinţării instituţiilor universitare menţionate.

Bănăţean ca **origine**, născut la 7 mai 1905, la Mârcina, în fostul judeţ Caraş, bănăţean ca **educaţie** de acasă, crescut în familia lui Mihai şi Iuliana Lazăr, paori înstăriţi, având 43 de lanţe (circa 25 ha) de pământ, bănăţean din cap până-n picioare ca **simţire**, bănăţean ca **dorinţă ardentă de afirmare**, bănăţean cu **dragoste nemăsurată** pentru dezvoltarea ţinutului său natal şi pentru sporirea bunăstării locuitorilor săi în contextul României reîntregite, **Mihai Lazăr** a fost, înainte de toate, omul şi dascălul înzestrat cu calităţi alese, cu noblеţe sufletească cum rar mi-a fost dat să cunosc, a fost omul care a avut o capacitate inimaginabilă de a suporta timp de peste 20 de ani, din anul 1947 şi până la prematura trecere în nefiinţă în anul 1968, o prigoană de nedescris.

Triplu licenţiat, în agronomie, în ştiinţe juridice şi în ştiinţe economice, doctor în drept, absolvent al cursurilor de studii aprofundate (similar masteratului de azi) la Facultatea de Economie a Universităţii din Roma, om care a acumulat timp de zece ani academici (1924–1935) atâtea cunoştinţe, pe care, spre regretul şi neşansa foştilor studenţi, nu a reuşit, din păcate, niciodată, datorită schimbării de regim, să le prezinte după 1945, decât clandestin, studenţilor şi colaboratorilor săi apropiaţi. A fost printre ultimii enciclopedişti formaţi în perioada interbelică. Era în măsură să explice orice noţiune a economiei de piaţă, a legislaţiei agrare, a dreptului

Scanned with OKEN Scanner

financiar internațional, noțiuni care, pentru doctrinarii (sau mai bine zis impostorii) comuniști, erau considerate reacționare. De la Domnia Sa, am aflat, în ample discuții particulare pe care le consider acum o parte din studiile mele doctorale, ce este bursa de mărfuri și de valori și ce rol au în reglarea economiei, ce sunt societățile comerciale și modul în care se administrează, ce sunt fondurile mutuale, creditul de refinanțare și creditul lombard și câte și mai câte.

Adolescentul **Mihai Lazăr** urmează, în perioada 1916–1924, cursurile Liceului teoretic „General Ioan Dragalina" din Oravița, fiind coleg de școală cu cei care aveau să fie acad. prof. Coriolan Drăgulescu, prof. dr. Ioan Curea (matematicianul și astronomul, care a fost ani în șir Rectorul Universității de Vest) ambii devenind, vremelnic, profesori și la agronomia timișoreană. După strălucite studii liceale, tânărul **Mihai Lazăr** se îndreaptă, în anul 1924, către Academia de Înalte Studii Agronomice din Cluj, cu gândul său și speranța părinților săi de a se reîntoarce acasă, la Mârcina, pentru a-și administra pământul. În timpul studiilor la Agronomie, se distinge prin rezultate excelente, fapt ce-l determină să se înscrie, în paralel, și la Facultatea de Drept a Universității clujene. În anul 1933 obține Diploma de Doctor în Științe Juridice.

În anii 1934–1935, urmează cursuri de aprofundare postuniversitară (masterat) în domeniul economiei și legislației agrare la Facultatea de Științe Economice a Universității din Roma. În timpul studiilor la Cluj, este remarcat de rectorul Academiei de Înalte Studii Agricole, celebrul profesor Mihai Șerban, care-i propune să rămână în învățământul superior. Nerezistând tentației de a deveni universitar, nu se va mai întoarce la Mârcina natală, pentru a lucra inginerește pământul părintesc, ci rămâne, concomitent, director al Bibliotecii universitare, asistent, și, mai apoi, șef de lucrări la Catedra de Economie și Legislație Agrară a profesorului Mihai Șerban.

În urma ocupării vremelnice a Transilvaniei, ca rezultat al Dictatului de la Viena, în perioada 1940–1944, Facultatea de Agronomie de la Cluj se refugiază la Timișoara. Deși această perioadă a fost extrem de grea, ca urmare a dezorganizării vieții economice și sociale, fiind în plin război mondial, **Dr. Mihai Lazăr**, alături de alți intelectuali de frunte ai Banatului, depune o intensă activitate pentru înființarea unei universități precum și a unor facultăți de inginerie agricolă și de medicină veterinară la Timișoara.

Intrând în posesia unor documente originale ale **profesorului Mihai Lazăr**, din perioada 1944–1945, puse la dispoziție de Doamna Ana Lazăr, distinsa soție a profesorului, rezultă, fără putere de tăgadă, munca, perseverența, dorința și inteligența Domniei Sale pentru înființarea Facultății de Agronomie la Timișoara. A scris nenumărate memorii, a insistat pe lângă autoritățile vremii (prefectul județului Timiș–Torontal, primarul Timișoarei) pentru a sprijini acest demers bănățean. Acum, putem afirma, pe drept cuvânt, pe baza documentelor vremii, că **profesorul Mihai Lazăr este inițiatorul și fondatorul spiritual al Facultății de Agronomie din Timișoara**. Prezint, în continuare, scrisoarea primarului Timișoarei, Traian Novac, adresată Ministrului Culturii Naționale, prin care Dr. Mihai Lazăr este mandatat să discute înființarea agronomiei la Timișoara.

Scanned with OKEN Scanner

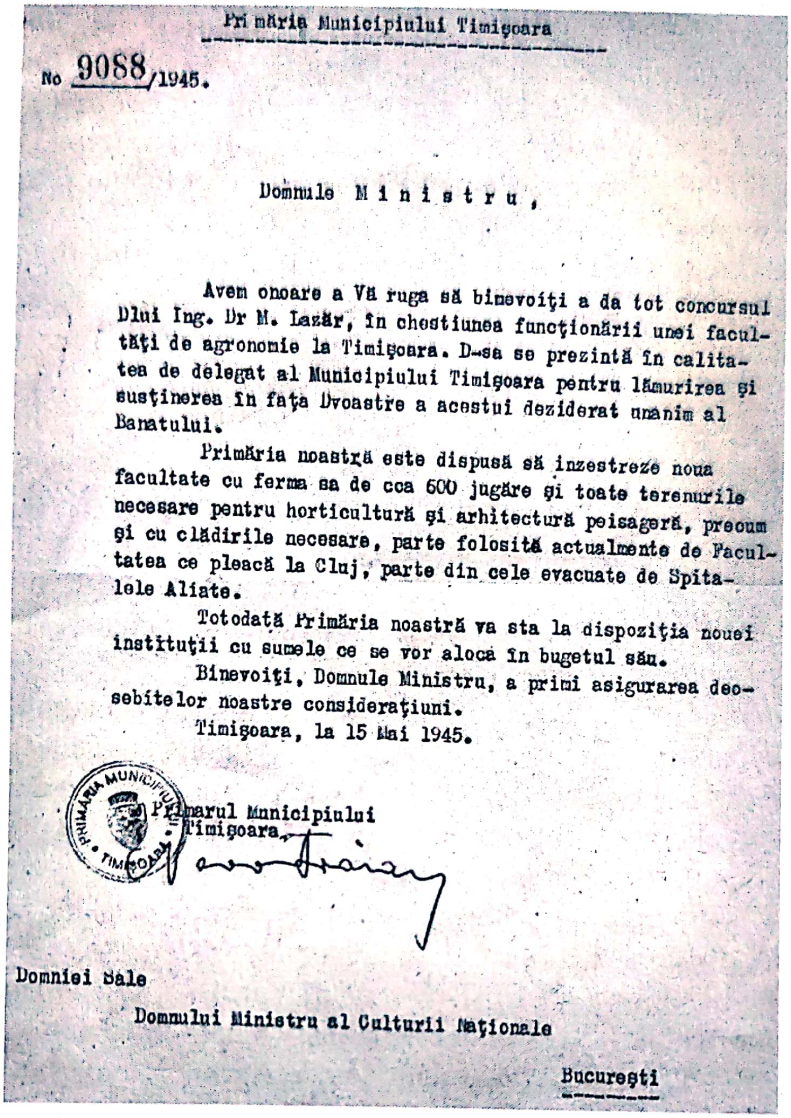

Primăria Municipiului Timişoara

No 9088/1945.

Domnule M i n i s t r u ,

Avem onoare a Vă ruga să binevoiţi a da tot concursul Dlui Ing. Dr M. Lazăr, în chestiunea funcţionării unei facultăţi de agronomie la Timişoara. D-sa se prezintă în calitatea de delegat al Municipiului Timişoara pentru lămurirea şi susţinerea în faţa Dvoastre a acestui deziderat unanim al Banatului.

Primăria noastră este dispusă să înzestreze noua facultate cu ferma sa de cca 600 jugăre şi toate terenurile necesare pentru horticultură şi arhitectură peisageră, precum şi cu clădirile necesare, parte folosită actualmente de Facultatea ce pleacă la Cluj, parte din cele evacuate de Spitalele Aliate.

Totodată Primăria noastră va sta la dispoziţia noului instituţii cu sumele ce se vor aloca în bugetul său.

Binevoiţi, Domnule Ministru, a primi asigurarea deosebitelor noastre consideraţiuni.

Timişoara, la 15 Mai 1945.

Primarul Municipiului Timişoara,

Domniei Sale

Domnului Ministru al Culturii Naţionale

Bucureşti

După război, în anul 1945, prin Decretul-lege al Regelui Mihai I (Legea 617/1945), ia fiinţă, pe lângă Politehnica din Timişoara, Facultatea de Agronomie, având în structură un număr de 12 catedre şi 6 conferinţe, printre care şi Catedra de Politică şi Legislaţie Agrară. La concursul pentru ocuparea postului de profesor la Catedra de Politică şi Legislaţie Agrară, s-au înscris cinci concurenţi, şi anume: Doctor în Drept de la Sorbona, Alexandru Halunga, Dr. Aurel Herlea, Doctor în Drept de la Sorbona, Mihai Ciocâltan, Dr. Ing. Ioan Vasiliu şi **Dr. Ing. Mihai Lazăr**.

Dr. Alexandru Halunga, licenţiat în Drept la Universitatea din Bucureşti (1924), diplomat în studii superioare de drept public la Sorbona (1925), diplomat în Economie politică la Paris (1926), Doctor în Drept la Paris (1927), a fost asistent şi şef de lucrări la Catedra de Economie Politică la Academia Comercială din Bucureşti, profesor de Finanţe la Şcoala de Război (1937–1938), profesor suplinitor la Facultatea de Drept a Universităţii din Iaşi (1938–1945). A elaborat 30 de manuale, cursuri şi lucrări ştiinţifice, publicate în ţară şi în străinătate în domeniul economiei politice, finanţelor, legislaţiei economice şi comerciale.

Scanned with OKEN Scanner

Dr. Aurel Herlea, licențiat în Drept (1928), doctor în Științe Juridice la Facultatea de Drept a Universității din Cluj (1930), până la prezentarea la concurs a fost asistent, șef de lucrări și conferențiar la Catedra de Drept Civil la Școala Superioară de Comerț din Cluj, Academia de Înalte Studii Agronomice, Cluj și Academia de Înalte Studii Comerciale, Brașov. A redactat 16 manuale, cursuri și lucrări științifice din domeniul Dreptului civil și comercial.

Dr. Mihai Ciocâlteu, licențiat în drept, diplomat al Institutului de Drept Comparat din Paris, doctor în Drept la Sorbona, a prezentat în dosarul de concurs 34 de lucrări științifice juridice și economice.

Dr. Ing. Ioan Vasiliu este absolvent al Facultății de Agronomie din București și doctor în Agronomie (1944).

Dr. Ing. Mihai Lazăr, diplomat inginer agronom al Academiei de Înalte Studii Agronomice, Cluj (1929), licențiat în Drept al Facultății de Drept (1929) și doctor în Drept al Universității din Cluj, absolvent al Cursului de studii aprofundate în Economie și legislație agrară la Facultatea de Științe Economice a Universității din Roma (1934–1935), prezintă la concurs un număr însemnat de lucrări științifice din domeniul legislației și economiei agrare, din care se disting două lucrări: *Aspectele social-agrare ale economiei țărănești*, Edit. Vrerea, Timișoara, 192 pagini, și cursul de „Drept agrar", 300 pagini.

În ședința din 14 octombrie 1945, Consiliul profesoral provizoriu al Facultății de Agronomie, „însușindu-și cuprinsul și concluziile raportului se pronunță cu unanimitate de voturi, exprimate pe față, pentru chemarea prin numire ca profesor titular a Domnului Dr. Mihai Lazăr, la Catedra de Politică și legislație agrară", Senatul Politehnicii din Timișoara, în ședința din 3 noiembrie 1945, validează, de asemenea, în unanimitate numirea ca profesor titular a D-lui Mihai Lazăr, iar Ministerul Educației Naționale, prin Decizia nr. 330786 din 23 noiembrie 1945, numește, începând cu data de 25.11.1945, pe dl. Dr. Mihai Lazăr ca profesor la Catedra de Politică și legislație agrară a Facultății de Agronomie din cadrul Politehnicii Timișoara.

În Raportul întocmit, comisia de specialiști, formată din celebrii profesori Mihai Șerban – președinte, Agricola Cardaș și Amilcar Vasiliu – membri, se spune: „Luând în considerație analiza lucrărilor candidaților de mai sus, apreciind valoarea distinșilor candidați care s-au prezentat la această catedră și considerând că dintre acești candidați **Domnul Ing. Dr. Mihai Lazăr** are o deosebită pregătire agronomică de bază, fiind diplomat inginer agronom, că Domnia Sa s-a specializat în materie de Drept agrar, având diploma de doctor în Drept, având și specializare în materia catedrei la Universitatea din Roma, și își permite a-l recomanda în **unanimitate** (*s.n.*) Consiliului spre a fi numit titular la Catedra de Politică și legislație agrară a Facultății de Agronomie Timișoara".

După acest strălucit concurs, profesorul Mihai Lazăr începe, în toamna anului 1945, activitatea didactică și științifică la prima Catedră de Științe economice, politice și juridice a Facultății de Agronomie de la Timișoara.

Sunt convins, cunoscându-i dorința ardentă de afirmare, **că a avut imensa satisfacție a izbândei, văzându-și realizat visul de aproape un sfert de veac, de înființare a agronomiei bănățene și de a deveni profesor la această facultate.**

Scanned with OKEN Scanner

Dar, acum, peste timp, mă întreb: Avea oare să întrezărească, la acea dată, **profesorul Mihai Lazăr,** ce va urma în perioada următoare?

În **perioada** imediat următoare, se instalează Guvernul Dr. Petru Groza şi conducerea comunistă în toate structurile politice, sociale, administrative, academice şi universitare ale ţării. Timp de peste 20 de ani, din data de 15.11.1945, când a fost titularizat ca profesor universitar, în fiecare an **profesorul Mihai Lazăr** a trăit calvarul „dosarului" şi al suplinirii la catedră. În fiecare an, a trecut prin coşmarul notelor explicative, trebuind să întocmească lungi autobiografii, să-şi declare averea, studiile, relaţiile de familie, dar mai ales apartenenţa politică etc., etc. Dosarul său de cadre conţine 494 file, din care, mai mult de jumătate, cuprinde explicaţiile cerute de serviciul de cadre precum şi note informative ale colegilor săi, foştilor studenţi, deveniţi conducători de partid, de sindicat sau de cadre.

Având acces, prin natura funcţiei de rector, pe care am deţinut-o timp de 15 ani, la dosarul de cadre al **profesorului Mihai Lazăr**, am avut posibilitatea să cunosc, din notele informative şi rapoartele întocmite, acea **perioadă groaznică** a dictaturii proletariatului, în care clasa muncitoare a lovit cu mânie revoluţionară în „duşmanii de clasă" – „duşmani ai poporului", printre care de un loc special a avut parte **prof. Mihai Lazăr.**

Perioada imediat următoare înfiinţării facultăţii va fi plină de evenimente nefaste pentru evoluţia ulterioară a României, în general şi a învăţământului, în special „reforma învăţământului" din anul 1948 constituie momentul introducerii unei masive ideologizări şi sovietizări a învăţământului românesc. În acea perioadă, prin instalarea dictaturii comuniste, s-au introdus o serie de metode sovietice, de tip kagebist, de recrutare a personalului didactic.

Dosarul de competenţă profesională, universitară şi academică s-a înlocuit cu **dosarul de cadre**, unde „loialitatea" faţă de noua orânduire avea prioritate absolută. Rând pe rând, s-au înlocuit **valoarea** cu **nonvaloarea**, **competenţa ştiinţifică** cu **apartenenţa la PCR, poziţia socială şi materială** cu **sărăcia** (cu cât era mai sărac un candidat, cu atât era considerat mai apt pentru „noua societate"); **studiile universitare temeinice** cu **facultatea muncitorească**.

Mediocrităţile, personulităţile, semidocţii, care au acceptat să denigreze şi să defăimeze, să „cultive" incertitudinea, nesiguranţa, ura împotriva omului înstărit şi avut, inversiunea valorilor, au ocupat poziţii cheie în întreg sistemul. Citind rapoartele şi notele informative scrise de comisii formate din „noua generaţie de intelectuali", te cutremuri. Din motive lesne de înţeles, nu voi da niciun nume şi nu voi face trimiteri la surse, în schimb, voi încerca să descriu, prin câteva „mostre", această perioadă neagră din istoria învăţământului românesc, în general, şi din istoria universităţii noastre, în special.

Astfel, în raportul unei comisii întocmit în anul 1956, se scrie despre profesorul Mihai Lazăr următoarele „În timpul evenimentelor din octombrie 1956 a avertizat pe unul dintre profesori cu formula: «acum să te văd pe unde scoţi cămaşa!», iar concluzia comisiei este următoarea: «în baza celor arătate propunem scoaterea sa din învăţământul superior, considerându-l ca persoană necorespunzătoare pentru a face educaţie studenţilor». Spicuim dintr-o altă «referinţă» a unui

Scanned with OKEN Scanner

cadru didactic, fost student al profesorului: „în această perioadă (1947–1960) am constatat că sub raportul pregătirii profesionale corespunde, fiind bine pregătit. A reușit să acumuleze numeroase cunoștințe teoretice și practice în domeniul agriculturii, fapt pentru care a fost apreciat întotdeauna. În schimb, tov. prof. Lazăr Mihai, nu a utilizat acest bagaj de cunoștințe în folosul societății, în sprijinul fără rezerve a noii orânduiri social-economice, ci a manifestat o atitudine de rezervă, stând în expectativă. Această atitudine indiferentă își are explicația în originea sa social-chiaburească". Într-o altă caracterizare din anul 1960, scrisă de un alt cadru didactic al facultății, fost student al profesorului Lazăr, citim negru pe alb: „I s-a cerut în scris să elaboreze o lecție pentru cabinetul (regional) de partid și a refuzat în scris prin referatul 1159/1958 să facă acest lucru. În adresa 405/1957 i s-a cerut să facă o conferință pentru S.R.S.C. și a refuzat de mai multe ori să o facă" ... „Această comportare este generată de atitudinea sa dușmănoasă față de regimul democrat popular, pentru că altfel nu ne putem explica izbucnirea sa față de unul din șefii de catedră în toamna anului 1956 (este vorba despre manifestările studențești anticomuniste din octombrie 1956), când și-a exprimat satisfacția față de manifestările dușmănoase ale unui grup de studenți din Timișoara" ... „toate acestea dovedesc o atitudine prin care ignoră zi de zi, în mod conștient și cu premeditare, toate apelurile pe care le face partidul și guvernul către cadrele didactice de a onora funcția de dascăl" ...„profesorul Lazăr Mihai, deși are o bună pregătire profesională, datorită atitudinii sale complet nejuste față de educația studenților, nu este de nici un folos învățământului".

Voi încheia aceste abjecte rânduri cu o mostră „demnă" de perioada și oamenii acesteia: *„**Prof. Lazăr Mihai** a participat în anul 1956 la o ședință secretă cu caracter ostil, la care au participat și alți profesori din institut. La acea ședință, după cum a rezultat din cercetările ulterioare, s-a hotărât o serie de măsuri de împiedicare a promovării și pregătirii cadrelor didactice tinere" ... „Este un om nesincer, fățarnic și laș, este foarte materialist, are un nivel ideologic și politic mediocru, consider că este un element în care nu se poate avea încredere, având origine chiaburească, exploatatoare, este un dușman feroce al poporului și partidului nostru"*.

După cum s-a putut reține din prezentările de până acum, **Mihai Lazăr** a traversat în activitatea sa universitară, academică două perioade istorice, economice și sociale distincte: 1935–1945 și 1946–1968. Cele două perioade, extrem de diferite din punct de vedere politic și economic, și-au imprimat puternic amprenta asupra activității tuturor oamenilor de știință, universitarilor.

Opera profesorului Mihai Lazăr are, de asemenea, componente distincte, în funcție de perioada în care distinsul om de știință și eminentul dascăl a lucrat.

Lucrarea fundamentală a **prof. Mihai Lazăr** este cartea pe care am reeditat-o în anul 2003, *Aspectele social-agrare ale economiei țărănești, 1925–1935*. Această carte a fost scrisă în anii 1935–1936, după întoarcerea sa de la specializarea din Italia, dar apariția ei se produce, din motive financiare, numai în anul 1944, la Editura „Vrerea" din Timișoara. Cu toate că perioada la care se referă studiul este una dintre cele mai fecunde din punct de vedere politic, economic, social și juridic,

Scanned with OKEN Scanner

vreme în care se fundamentează statul român modern, pe baza uneia dintre cele mai evoluate constituţii din Europa (*Constituţia României* din anul 1923), totuşi literatura economică care are ca obiect studiu de economie agrară este relativ săracă. Studii demne de a fi reţinute în domeniul economiei şi politicii rurale, apărute în perioada interbelică, sunt cele scrise de V.M. Madgearu, D. Gusti M. Georgescu M. Chiriţescu-Arva, Gh. Ionescu-Şişeşti ş.a., iar printre acestea cartea Prof. Mihai Lazăr ocupă un loc de frunte.

Prima caracteristică a lucrării este de **studiu monografic al situaţiei sociale şi economice a agriculturii interbelice româneşti** după aplicarea reformei agrare din 1918–1919. Este demn de reţinut modul în care autorul apreciază dezvoltarea agriculturii româneşti în preajma Primului Război Mondial, făcând următoarea apreciere: „*Programul ce s-a realizat pe teren tehnic în marea exploataţie agricolă a avut la bază nu atât principii de organizare solidă şi de durată a întreprinderii latifundiare din toate provinciile locuite de români, ci mai ales exploatarea ţăranului*" (pag. 65). După război, autorul reliefează faptul că „agricultura românească în acest timp se găsea într-o fază dintre cele mai îngrijorătoare. Marea proprietate, cu o organizare de bine de rău aşezată pe oarecare bază, s-a desfiinţat. Noua repartizare a pământului, prin reformele agrare, a desfiinţat şi această organizare, oricât de bolnăvicioasă ar fi fost ea, fără să pună în loc ceva durabil. În locul câtorva moşii latifundiare au răsărit milioane de mici exploataţii agricole, lipsite de cele mai elementare baze pentru o existenţă trainică".

Cauzele stării de subdezvoltare ale agriculturii româneşti, înainte şi după Reforma Agrară din 1918, sunt adânc analizate de autor. Trebuie subliniată constatarea autorului referitor la precaritatea agriculturii latifundiare precum şi la fragilitatea micii agriculturi ţărăneşti. Gradul redus de dotare, absenţa capitalului, slaba productivitate a muncii şi, prin consecinţă, recoltele cu mult mai mici faţă de potenţialul natural al României nu se datorează numai cauzelor intrinseci ale agriculturii. Precaritatea agriculturii româneşti din acea vreme, ca de altfel şi a celei de azi, are drept cauză principală, în primul rând, slaba capacitate a economiei naţionale de a absorbi populaţia rurală excedentară, precara producţie a industriei naţionale de a furniza mijloacele (am zice, azi, input-uri) tehnice necesare modernizării tehnologiilor agricole, precum şi slaba capacitate financiară a ţării (prin absenţa capitalului) de a importa tehnologie din ţări dezvoltate (Germania, Franţa, Italia).

A doua caracteristică a lucrării **profesorului Mihai Lazăr** este de **studiu comparativ al situaţiei agriculturii ţărilor europene şi locul agriculturii româneşti din acea dată în context european**. Autorul, în toate capitolele, apelează la statisticile internaţionale, mai cu seamă europene, pentru a plasa agricultura României în context european. Comparaţia se face, de regulă, în cadrul a două grupe de state: cele dezvoltate industrial şi agricol (Germania, Franţa, Elveţia, Cehoslovacia, Austria) şi cele central-europene cu industrie şi agricultură slab dezvoltate (Ungaria, Iugoslavia, Polonia, Bulgaria).

De asemenea, studiul comparativ al situaţiei agriculturii româneşti cuprinde şi analiza agrară a provinciilor României. Autorul scoate în evidenţă existenţa unor

Scanned with OKEN Scanner

disparități, uneori pregnante, între starea agriculturii din provinciile istorice ale țării. Pentru a demonstra existența unor evidente diferențe în dezvoltarea agriculturii, autorul prezintă, ceea ce azi numim „studii de caz", localizând cercetările în unele sate considerate reprezentative pentru problema în analiză.

În al treilea rând, lucrarea **prof. Mihai Lazăr** este un **profund studiu prospectiv**. Autorul nu se rezumă la a constata cauzele și a urmări efectele acestora asupra stării social-agrare a economiei țărănești. Având o vastă cultură economică și juridică și formație agronomică, dar, mai presus de toate, fiind un specialist cu o clară viziune prospectivă, **profesorul Mihai Lazăr**, în fiecare din capitolele lucrării, **prezintă soluții pentru redresarea agriculturii românești**.

Fără a ne pronunța cu privire la opțiunile politice, doctrinare ale **profesorului Mihai Lazăr**, putem aprecia acum, peste vreme și peste vremuri, că autorul nu era partizanul unui agrarianism economic excesiv. **Profesorul Mihai Lazăr** vedea în industrializarea națională o cale de absorbție a suprapopulației rurale. Exodul rural, încadrarea surplusului de forță de muncă țărănească, prin recalificarea ei, în activități economice neagricole, erau căi de revigorare a agriculturii: „Plasarea populației de la țară la oraș ar fi putut atenua mult și lupta din trecut, dintre proprietari și săteni. Nu s-au luat însă niciodată asemenea măsuri, ci de câte ori a fost nevoie de oameni pentru întreprinderi în orașe s-a facilitat curentul diferitelor elemente străine" ... „S-a încercat o altă iluzie a pretinsei industrializări a țării. Se știe că atunci când o țară își dezvoltă industriile, absoarbe multe brațe din mediul rural" ... „Într-atât a fost de mare refracterismul încât s-a preferat să se îngreuneze până la refuz bugetul statului decât să se îndrume efectiv țărănimea înspre alte îndeletniciri, producătoare și înălțătoare din punct de vedere al moralului. Că ar fi fost capabilă această țărănime să facă față în economia orășenească ne-o dovedesc atât persoane emigrate, care au făcut cinste țării, prin însușirile pe care le au pentru preocupări industriale" ... „ne-am crezut predestinați a fi agricultori, datorită mediului fizic în care trăim și calităților cu care ne-am născut. Or, nu se poate împărți azi popoarele în state de industriași sau state de comercianți, agricultori etc., ca o fatalitate. În apus nu se poate face această deosebire. State cu o industrie dezvoltată au și o agricultură bună și invers. „Retour à la terre" și alte asemenea devize italiene sau germane nu sunt decât consecința acestei situații. La aceste devize noi (românii *s.n.*) trebuie să anunțăm altele ca „crearea orașelor". Țara noastră are multe terenuri de activitate unde-și poate folosi toate disponibilitățile de la sate" ... „Construcțiile sunt terenul cel mai sigur atât pentru credit, cât și pentru încorporarea de țărani la oraș". „Soluția creării proletariatului agricol prin instituirea bunului de familie este inoperantă, fiindcă agricultura nu are nevoie de proprietari și proletari. Indiferent cum ar deține țăranii pământul, sunt prea mulți și au posibilități de trai prea puține în condițiile actuale de exploatare a solului".

Analizând efectele reformei agrare, prin intermediul recensământului din anul 1930, **profesorul Mihai Lazăr** ajunge la concluzii extrem de interesante și deosebit de actuale, cu privire la structura proprietății și exploatației agricole în România.

Proprietatea mică țărănească este cea mai răspândită după aplicarea reformei agrare. Din totalul populației rurale, 75% trăiesc în gospodării cu o suprafață de

Scanned with OKEN Scanner

teren sub 5 ha, iar 92% în gospodării sub 10 ha, deţinând 48% din suprafaţa agricolă a ţării. Marile proprietăţi, peste 50 de ha, au pondere de 32,2% în suprafaţa agricolă a ţării, fiind deţinută de 0,8% din proprietarii funciari. Deci, caracteristica cea mai importantă a proprietăţii funciare este bipolaritatea. **Profesorul Lazăr** afirmă, în legătură cu aceasta: „*caracteristica predominantă a repartiţiei proprietăţii se poate formula astfel:* ***mulţi ţărani cu pământ puţin***". În continuare, **prof. Mihai Lazăr** observă „*categoria cea mai puţin răspândită este tocmai cea care ar fi mai necesară pentru înjghebarea unei agriculturi sănătoase.* ***Proprietatea mijlocie****, care a fi în stare să îmbine cei trei factori de producţie:* ***pământ, muncă şi capital****, este comparativ disparată* (nesemnificativă *s.n.*)". Proprietăţile funciare de 10–50 ha deţin 19,8% din suprafaţa agricolă a României (3,9 milioane ha din 19,75 milioane ha ale României Mari) şi reprezintă 7% din gospodăriile româneşti.

Cu aceste cuvinte, **prof. Mihai Lazăr**, încă în anii 1935–1936, **avea viziunea exploataţiei agricole privat-familiare şi nu a exploataţiei agricole bazate pe munca agricolă salariată depusă de proletariatul agricol**. Ceea ce a văzut **prof. Mihai Lazăr** în anii 1935 şi 1936 ca necesitate pentru evoluţia agriculturii româneşti, adică predominanţa clasei ţărăneşti mijlocii, se va produce ca efect dominant în structura funciară şi a exploataţiilor privat-familiale în ţările vest-europene din anii 1960–2000.

Putem aprecia că România nu a dus lipsă de vizionari cu privire la evoluţia agriculturii. prof. Mihai Lazăr, asemeni prof. Virgil Madgearu, a susţinut conceptual dezvoltarea ţărănimii mijlocii, cu exploataţii de mărime medie (10–50 ha), care să-şi exploateze pământul şi munca proprie, investind capitalul propriu în tehnologie performantă.

Din păcate, partidele politice care au condus România în perioada interbelică nu au accelerat, prin măsuri economice, financiare şi fiscale, această categorie de ţărani şi agricultura în ansamblul său. Iată cum aprecia **prof. Mihai Lazăr** această situaţie „*Majoritatea celor încadraţi în oraşe s-a plasat mai ales în funcţii publice. Bugetul statului, judeţelor, comunelor etc. au absorbit numărul mai mare din populaţia emigrată de la sate. Populaţia rurală, în goană după mijloace de trai, n-a găsit plasament în întreprinderile economice ale economiei orăşeneşti.* ***Partidele politice, pe rând, ca să dea posibilităţi de trai şi să-şi menţină şi să-şi mărească clientela politică au căutat să o plaseze unde era mai uşor*** *(s.n.). Cel mai uşor plasament era bugetul instituţiilor publice. Aceasta a adus cu sine şi o fărâmiţare excesivă a salariilor*". Explicaţia acestor politici antieconomice a partidelor politice o dă tot **Prof. Mihai Lazăr**: „Singurul loc unde se putea plasa **fără capital** era bugetul statului din care cauză s-a ajuns la un număr de funcţionari foarte urcat. Avem procentul cel mai mare la persoane ocupate în administraţia publică, iar în cifre absolute avem mai mult personal în administraţie decât Franţa şi suntem foarte apropiaţi de Germania" (în condiţiile în care populaţia celor două ţări era dublă, iar bugetul acestor ţări era de 6–8 ori mai mare comparativ cu cel al României *s.n.*).

În fine, deşi nu ne-am propus să le epuizăm, considerăm că una dintre cele mai importante caracteristici ale operei **prof. Mihai Lazăr**, deşi scrisă cu 70 de ani

Scanned with OKEN Scanner

în urmă, este **actualitatea ei**. Aprecierea făcută de **prof. M. Lazăr** pentru perioada 1925–1935 este tot așa de actuală și azi: „În loc să se fi creat mijloace de existență în orașe pe seama acelora alungați de la țară în urma noii înjghebări agrare, au fost scoși și din orașe ca să șomeze în satul lor de origine. Măsura a fost bună în aparență. Piețele orașelor s-au curățit de brațe ieftine, în schimb situația în fond nu s-a remediat. Doar n-au mai trezit mila și grija celor chemați să dezlege o problemă socială și economică capitală pentru dezvoltarea viitoare a națiunii".

Cei care vor citi cu atenție cele scrise în perioada interbelică de autor, urmărind situația agriculturii românești de azi (la început de nou secol și mileniu), vor constata că aprecierile făcute cu peste șase decenii în urmă sunt valabile și acum. Iată cum concluzionează **prof. Mihai Lazăr**, în sinteză, studiul său: ***„o mai bună cunoaștere a satului și o rezolvare adecvată a problemelor sale capitale, dacă nu s-a putut face în trecut, este imperativul prezentului (s.n.). Mai ales problema economică cere urgent măsuri pentru rezolvarea sa. Urcarea (creșterea) venitului pe cap de locuitor agricol, sporirea venitului național în compartimentul populației agricole sunt debușee pentru disponibilul de brațe din economia țărănească vor contribui mult la îmbunătățirea soartei populației și la modernizarea economiei generale a țării"***.

Opera științifică a **prof. Mihai Lazăr** este mult mai întinsă și mai complexă.

O primă categorie de studii, publicate în revista „Agricultura nouă" în perioada 1935–1937, au ca obiect **organizarea serviciilor agricole** în România și în alte țări europene. În anul 1937, la Cartea Românească apare lucrarea *L'enseignement agronomique supérieur, son but, ses méthodes, son organisation et son programme*, fiind colaborator al profesorului Mihai Șerban, rectorul Academiei de Înalte Studii Agronomice din Cluj.

A doua categorie de lucrări au ca temă **dreptul și legislația agrară**. Fiind însărcinat de Consiliul Facultății de Agronomie cu ținerea cursului de drept și Legislație Agrară, în anul 1937 publică în Buletinul Academiei de Înalte Studii Agronomice de la Cluj, vol. VI (pag. 34), lucrarea *Autonomia dreptului agrar*. În literatura de specialitate românească aceasta este prima lucrare care se ocupă de noțiunea, obiectul și limitele dreptului și legislației agrare. Sunt expuse, pe scurt, punctele de vedere ale unor autori și contribuția **prof. Mihai Lazăr** asupra autonomiei legislative și autonomiei doctrinare a dreptului agrar. Lucrarea, prezentând interes pentru specialiști, a fost recenzată în mai multe reviste de specialitate.

În perioada când a predat la Cluj disciplina de Drept și Legislație agrară, a redactat și cursul respectiv în 307 pagini. Materialul a fost pregătit pentru publicare, dar, prin scoaterea disciplinei din planul de învățământ la reforma din 1948 și mai cu seamă datorită schimbărilor intervenite prin apariția legislației comuniste, lucrarea este abandonată de autor. Cititorul de azi poate găsi izvoare nenumărate de aprofundare a doctrinei dreptului agrar (funciar) comparat în provinciile românești, precum și elemente de drept funciar internațional comparat.

A treia categorie de lucrări, realizate după anul 1948, au la bază **studii de economie agrară**. În anul universitar 1957–1958 a predat cursul de Economie agrară, cu care ocazie a redactat primul curs cu acest obiect din literatura economică

Scanned with OKEN Scanner

românească. Lucrarea are 700 de pagini dactilografiate, conţinând, pe lângă „actualizările" solicitate de programa analitică întocmită după model sovietic şi multe concepte de economie şi politică rurală pe care profesorul le-a „strecurat" cu abilitate, cu multă artă într-un asemenea curs. Pe lângă acest curs, **profesorul Mihai Lazăr** a avut contribuţii importante în domeniul analizei rentabilităţii producţiei agricole. Majoritatea studiilor întreprinse, singur sau în colaborare cu M. Teaciuc, Al. Hegheş, Letiţia Zahiu, C. Anderca, P.I. Otiman, au fost publicate în revistele perioadei (1954–1968), ca: „Revista de statistică", revista „Evidenţa contabilă", revista „Probleme economice", revista „Gospodăriilor Agricole de Stat", revista „Probleme zootehnice şi de medicină veterinară", revista „Grădina, via şi livada", revista „Probleme agricole", precum şi în Buletinul Ştiinţific al Institutului Agronomic din Timişoara, şi au avut drept conţinut analize economice şi financiare, evitând, în fiecare caz, cu multă dibăcie, aspectele politice, propagandistice.

A patra categorie substanţială de lucrări aparţin **contabilităţii şi statisticii agricole. Profesorul Mihai Lazăr** a predat, timp de 20 de ani, cursul de Evidenţă economică la Facultatea de Agronomie, redactând şi editând două cursuri litografiate (Curs de Evidenţă contabilă şi calculaţia preţului de cost în agricultură; Lito 1958, 1960, 577 pag.), un manual de *Evidenţă contabilă în GAS şi GAC* (Edit. Didactică şi Pedagogică, 1964, 406 pag.) şi un curs de *Statistică agricolă* (Lito, 1953, 84 pag.). De asemenea, a avut mai multe contribuţii în domeniul calculaţiei costurilor în agricultură care au fost publicate în revistele de specialitate din acea perioadă.

În concluzie, subliniem că opera ştiinţifică şi didactică a **profesorului dr. Mihai Lazăr** se întinde pe circa 3000 de pagini, din care peste 1500 de pagini tipărite în cărţi, manuale, lucrări ştiinţifice, iar celelalte 1500 de pagini, fiind cursuri litografiate şi lucrări în manuscris.

Indiscutabil, însă, lucrarea sa de căpătâi rămâne cartea *Aspectele social-agrare ale economiei ţărăneşti* atât din punct de vedere al conţinutului, cât şi din punctul de vedere al crezului ştiinţific al profesorului Mihai Lazăr: *„În expunerea datelor ne-am lăsat conduşi de criterii strict obiective, fără sentimentalism, pe care l-am considerat inutil într-o lucrare bazată pe cifre exacte extrase în bună parte din publicaţiile oficiale. Am încercat să punem pe primul loc omul şi de el să legăm toate celelalte date din viaţa rurală, dat fiind că ţăranul va constitui încă mult timp baza întregii noaste vieţi colective, izvorul energiei româneşti şi flacăra dezvoltării.*

Scopul acestei lucrări va fi atins, dacă ea poate servi ca un îndemn pentru aprofundarea problemelor sociale agrare româneşti, pe care noi le-am creionat numai într-o schiţă generală".

Vă mulţumim, în numele foştilor studenţi şi discipoli, **Domnule Profesor MIHAI LAZĂR!**

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Profesorul IOAN MARTIN
Universitarul, omul de cultură şi epigramistul

Am avut privilegiul de a-i fi student, preparator, asistent, şef de lucrări şi conferenţiar, într-un cuvânt, colaborator foarte apropiat, timp de un sfert de veac. Această şansă mi-a oferit posibilitatea să-l cunosc foarte bine şi să-l apreciez (deşi, în opinia unor contemporani ai săi a fost o persoană controversată) ca **prototip al universitarului**: pregătire profesională de excepţie, pedagog şi orator desăvârşit, un verb ales, logică indubitabilă, cultură vastă, spirit elevat, hâtru, atunci când era cazul, cu un înalt simţ al umorului, exigent faţă de pregătirea studenţilor şi, mai ales, a colaboratorilor.

Pregătirea profesională de excepţie a profesorului Ioan Martin are ca temelie de formare excelenta şcoală românească interbelică. Se naşte în mediul cărţilor, la Blandiana, judeţul Alba, în familia numeroasă (cu 11 fraţi) a unui învăţător de ţară. Urmează Liceul „Mihai Viteazul" din Alba Iulia, iar, după un bacalaureat strălucit, deşi s-a remarcat încă din adolescenţă printr-un deosebit talent literar, având profunde rădăcini şi legături afective în lumea rurală, se înscrie, în anul 1929, la Academia de Înalte Studii Agronomice de la Cluj. Din declaraţiile colegilor săi, consfinţite şi de foaia matricolă, rezultă că a fost un student de elită. În paralel, se remarcă şi în viaţa culturală clujeană, fiind membru activ al cenaclului literar studenţesc. Din activitatea sa ca membru al secţiei umoristice a Cenaclului literar studenţesc clujean, a rămas celebră, în acei ani, prin spontaneitate şi aciditate, replica sa la una din seratele literare. Acestea se ţineau la clubul studenţesc al Facultăţii de Drept, în fiecare joi la ora 18. La una din şezătorile literare, studentul în agronomie **Ioan Martin** a întârziat, iar la intrarea în sală, preşedintele cenaclului, student la Drept, dorind să-l ironizeze pe Martin ca student agronom, i se adresează:

„– Ionică, ai întârziat pentru că a trebuit să dai mâncare boilor de la Mănăştur (aici fiind ferma didactică a agronomiei clujene)?

– Nu, colega, nu din cauza boilor am întârziat, pentru că toţi au plecat, din toamnă, de la fermă şi s-au înscris la drept !"

Imediat după terminarea facultăţii, îl întâlnim profesor la Şcoala de Agricultură de la Geoagiu, urmând, în acelaşi timp, studiile doctorale, avându-l conducător ştiinţific pe reputatul profesor de Economie rurală, Constantin Martinovici, fost deputat şi ministru al Agriculturii. În 16 decembrie 1936, la numai 25 de ani, susţine, în faţa comisiei formate din Prof. dr. Mihai Şerban – rectorul Academiei, Prof. C. Martinovici şi Prof. I. Oţoiu, teza de doctorat cu tema *Contribuţii la studiul economiei rurale în Zărand*, o cercetare sociologică şi economică excepţională, publicată în acelaşi an şi din care, pentru a-i cunoaşte concepţia sa despre lumea rurală, citãm: *„În lucrarea de faţă m-am străduit să*

zugrăvesc luminile şi umbrele între cari îşi duc existenţa peste cincizeci de mii de moţi, din colţişorul de ţară care a înscris cele mai glorioase şi mai dureroase pagini din istoria noastră naţională".

La Şcoala de Agricultură de la Geoagiu, rămâne profesor până în anul 1940, luându-şi toate gradele didactice la excepţional, în numai câţiva ani. În perioada 1937–1940 este directorul şcolii. Din anul 1940 este mobilizat ca inginer agronom la Camera de agricultură a judeţului Timiş–Torontal, în timpul războiului, îndeplinind funcţiile de inspector, director şi director general, până la instaurarea Guvernului Groza, când pleacă, din administraţia agricolă, la Şcoala de Îmbunătăţiri Funciare din Timişoara, ca profesor.

Agronomia bănăţeană, încă de la înfiinţarea ei, în anul 1945, a avut privilegiul de a înmănunchia un buchet de mari personalităţi ale ştiinţei agricole şi ale culturii româneşti. Pe atunci, aceşti dascăli tineri, formaţi în mari şcoli şi universităţi româneşti, mulţi dintre ei cu doctorate sau stagii efectuate la universităţi agronomice din ţările apusene, au constituit nucleul care a dat personalitate Agronomiei Banatului, şcolii în care a lucrat cu dăruire. Din vechea generaţie de dascăli agronomi, generaţie cu care şi-a început Agronomia activitatea, amintim profesorii: Victor Ghimpu, C.V. Oprea, Alexei Potlog, George Bujoreanu, Irimie Staicu, Gheorghe Bungescu, Ioan Vasiliu, Traian Gânda, Pompei Mureşanu, Mihai Lazăr, Mihai Puşcaş, Constantin Cojocaru, **Ioan Martin** etc., etc.

Având vocaţia catedrei, formaţie şi înclinaţie managerială, **dr. Ioan Martin** vine în anul 1950 la Catedra de Organizare a întreprinderilor agricole, catedră pe care o conduce cu competenţă şi o slujeşte cu sfinţenie peste un sfert de veac. Din 1950 şi până în 1990, ocupă, pe rând, poziţiile de conferenţiar, profesor, profesor consultant, şef de catedră şi conducător de doctorat la Institutul Agronomic din Timişoara, Catedra de Organizarea întreprinderilor agricole (Managementul agricol de azi).

Profesorul Ioan Martin a fost un **pedagog** şi, în acelaşi timp, un **orator desăvârşit**. Cursul de Organizarea întreprinderilor, fiind un curs greu, de sinteză, cu terminologie aparte faţă de disciplinele strict agronomice şi, mai presus de toate, utilizând un aparat matematic, pe alocuri, dificil şi pentru iniţiaţii în matematici, se încadrează în categoria cursurilor „aride", cu accesibilitate limitată pentru studenţi. Cu toate acestea, datorită măiestriei pedagogice a **profesorului Ioan Martin**, a modului în care „simţea" starea auditoriului din amfiteatru şi, mai cu seamă, a modului în care îmbina părţile aride, dificile din curs, cu momentele de destindere, de duh, glume, epigrame şi chiar „bancuri", aşteptam în fiecare săptămână cu interes cursul profesorului.

A fost un maestru desăvârşit şi deosebit de exigent în pregătirea colaboratorilor săi. Când am venit eu, ca preparator, la catedră, în martie 1966, eram 4–5 tineri preparatori şi asistenţi. Toţi trebuia să pregătim cursul următor, de aşa manieră, încât să-l putem preda studenţilor. **Profesorul Ioan Martin** introdusese această regulă şi, de câteva ori pe semestru, avea obiceiul ca de la cabinetul său şi până la amfiteatru, toţi însoţindu-l şi asistându-l la curs, să spună: *Oti, pentru că aşa mă*

Scanned with OKEN Scanner

alinta, azi tu predai cursul! A fost o metodă deosebit de eficace pentru pregătirea tinerilor universitari (pe care, din păcate, în ultimul timp profesorii şi tinerii lor colaboratori de azi au părăsit-o). Ştiam extraordinar cursul, încă din primul an, ca preparator.

Ca fost student şi asistent al distinsului profesor, urmărindu-i cursurile, pot să afirm că prelegerile **profesorului Ioan Martin** erau inegalabile. Aducea cu sine în amfiteatru întreaga complexitate a personalităţii sale. Îmbina, ca nimeni altul, competenţa profesională cu vasta-i cultură şi cu umorul său de epigramist. Dar ceea ce l-a impus cu totul remarcabil pe **profesorul Ion Martin** în viaţa institutului au fost magistralele sale lecţii de sinteză – exemple neasemuite de pluri şi transdisciplinaritate – ţinute cu ocazia întâlnirilor cu absolvenţii. Generaţii la rând de ingineri agronomi, zootehnişti şi medici veterinari s-au format la nesecatul izvor al minţii şi inimii sale. Mulţi, foarte mulţi conducători de unităţi şi ferme agricole (manageri, cum le spunem acum) şi-au conturat formaţia managerială pe fondul cunoştinţelor primite de la **profesorul Martin**.

Profesorul Ioan Martin a fost un spirit elevat, un cercetător profund, preocupat de o arie largă a cercetării ştiinţifice manageriale. Timp de şapte ani a condus Sectorul de cercetări de economie agrară de la Baza de Cercetare din Timişoara a Academiei Române. Am participat la multe proiecte de cercetare alături de Domnia Sa. A asimilat cu o uşurinţă remarcabilă, metodologiile noi de cercetare în domeniile modelării economico-matematice, ciberneticii, teoriei sistemelor, într-un cuvânt, managementul modern.

Dar, mai presus de toate, **profesorul Ioan Martin a fost unul dintre cei mai de seamă epigramişti români ai secolului al XX-lea.** În anii de sfidare a valorilor autentice, de distrugere a instituţiilor statale ale României, ani ai sovietizării, intelectualii erau ameninţaţi cu „epurarea" sau cu trimiterea la „munca de jos" sau chiar cu deportarea. Ani în care copilul sau adolescentul era îndoctrinat să-şi demaşte tatăl sau colegul de bancă, prietenul, ani când toate principiile morale erau răsturnate. Atunci, **Profesorul Ioan Martin** vorbea studenţilor despre corectitudine, cinste, curaj, dăruire, despre soarta tristă a oamenilor mari ai acestei ţări. Ei aflau, cu mâhnire, despre existenţa tragică a unor intelectuali şi oameni de cultură români – Lucian Blaga, D.D. Roşca, Păstorel Teodoreanu, C. Rădulescu-Motru şi alţii, îndepărtaţi de la catedră şi din viaţa spirituală, unii chiar arestaţi, întemniţaţi la canal sau în închisorile comuniste ori obligaţi să-şi ducă viaţa în sărăcie.

La cursul de Organizarea întreprinderilor agricole, studenţii aşteptau momentul în care **Profesorul** crea un moment de destindere, cu o glumă sau o epigramă, plasată în actualitate, sau legată de materia predată. Şi cei care, obişnuit nu luau notiţe, nu pierdeau ocazia să noteze vorbele de spirit.

Profesorul, adeseori, descinde, în orele libere, în centrul Timişoarei în căutarea unui camarad de discuţie, inteligent şi discret, aşezându-se la o masă în grădină la Cina sau la restaurantele Loyd (Tavernă), Pallace sau Casa Universitarilor de pe Strada Paris, din apropierea locuinţei sale. Era un patrulater al Boemei literare timişorene, câtă va fi fost în acele vremuri (şi nu suntem noi cei chemaţi să

Scanned with OKEN Scanner

analizăm fenomenul), ca şi la „banchetele", agapele şi serile studenţilor şi absolvenţilor, modeste (erau tichete–„cartele" pentru alimente) unde se desfăşura profesorul, oratorul, epigramistul, omul de spirit, într-un cuvânt, era acolo, de fapt, al doilea amfiteatru, în care continua consolidarea sau formarea de caractere umane.

Profesorul Martin iubea vinul bun, asemenea lui Păstorel. Demonstra, cu extraordinara-i măiestrie cu care l-a înzestrat Dumnezeu, că limba noastră posedă cea mai valoroasă literatură bahică din lume şi că avem datoria să învăţăm să consumăm vinul, să avem o cultură a vinului şi nu a berii sau a spirtoaselor distilate. Se apropia de vin cu evlavie, îl degusta pe îndelete, îl mângâia parcă în pahar, şi-l făcea pe interlocutor să asculte o întreagă disertaţie despre istoria vinurilor, despre principiile alimentare curative, dar mai ales spirituale. De fapt, **Profesorul** a fost un degustător renumit al vinurilor româneşti, expert recunoscut, invitat la numeroase concursuri oenologice, târguri şi lansări de produse viticole.

Aidoma marilor cafenele literare bucureştene – Capşa, Kubler sau a celor din Cartierul Latin de la Paris, profesorul se desfăşura ca un evantai de forţă spirituală, cultură enciclopedică, în care auditoriul asculta în tăcere. Ar fi fost, desigur, un sacrilegiu să-l întrerupi sau să adaugi ceva neînsemnat la bogăţia de informaţii expusă într-o limbă românească frumoasă şi figurativă. Acolo, afla tânărul interlocutor, student ori colaborator, cum se practica degustarea vinurilor în Egiptul antic, vinurile „logodite" cu mâncărurile gătite. Cum se stropea gâsca grasă de Teba cu vin din podgoriile lui Amon. Sau despre prepararea cărnii la greci, în căminul sacru, la foc de lemn nobil (de stejar, viţă-de-vie, măslin sau smochin), în prezenţa cimbrului şi a ienupărului. Sau de ce cânta Homer vinul „de culoarea focului", care dădea omului o „inimă de bărbat". Şi cum a făcut Grecia o „uniune mistică" a hranei şi a băuturii. Apoi, veneau, la rând, romanii, la care era mare ruşine să mănânci şi să bei în sine, fără o discuţie spirituală. În fapt, simpozionul, întâlnirea minţilor şi locul conversaţiilor, avea ca motiv consumarea şi nu invers. De la Virgilius şi Plinius, **Profesorul** trecea la Caana Galileii, unde, de fapt, vinul este consacrat ca simbol al sacrificiului. Însuşi Hristos, la Cina cea de Taină, regretă că „nu va mai bea de acum rodul viei până la venirea împărăţiei Tatălui".

La marile sărbători ale anului, **Profesorul** primea oaspeţii acasă, în ţinută elegantă. Masa era aşezată protocolar, chiar şi pentru o singură persoană. Întreba, apoi, ce doreşti să serveşti ca băutură şi, dacă se întâmpla să refuzi, dintr-un motiv oarecare, vinul, nu uita să precizeze că „oamenii buni sunt băutori de vin".

A fost **profesorul Martin** un gurmand şi un băutor în adevăratul sens al cuvântului? La această întrebare se poate răspunde punând, la rându-ne, altă întrebare: Putea cineva să-şi permită, în anii grei ai comunismului, o desfătare pantagruelică cu raţiile mizerabile primite pe bonuri şi cartelă ? Să nu uităm că la Casa Universitarilor se mai repartizau, până în anul 1989, nişte pachetele de unt, o felie de caşcaval sau câteva sticluţe de Coca-Cola, graţie atenţiei şi străduinţei fostului director, profesorul Cornel Secu.

Acolo, la o masă modestă de la Casa Universitarilor, unde trona elocinţa **Profesorului** şi calitatea vinului, se desfăşurau colocvii ale adevărului, vieţii,

Scanned with OKEN Scanner

literaturii şi artelor. Oricât ar fi fost sărăcite de fond programele analitice ale ştiinţelor predate studenţilor, ele au fost puse la loc de profesori, asemeni lui Martin, Schiopescu, Drăgan, Tohăneanu, Todoran, ş.a. Studenţii acelor vremuri îşi duceau „comoara lor umblătoare", „biblioteca ambulantă" la câte o crâşmă, unde se completa cursul cu cele interzise a fi spuse în amfiteatre.

Citind astăzi catrenele **Profesorului**, un neavizat ar crede despre autorul lor că a fost misogin. Ce are Profesorul cu nevasta, soacra, căsătoria? A fost autorul un burlac convins? Nu, **profesorul Ioan Martin** a avut familie, o viaţă de familie exemplară, o soţie admirabilă, profesoară de limba şi literatura română, şi un băiat – actualmente profesor la Facultatea de Ştiinţe Economice. Era profund mişcat de nereuşita unor căsnicii, degenerate în certuri şi divorţ. În definitiv, soţul trebuie să fie manierat, bine dispus, să dea tonul în familie.

Epigrama înţeapă fin, nu fără motive moralizatoare, dar oricum, acolo, între stihurile ei, găsim un optimism contagios, pe care tineretul ar trebui să-l înveţe şi apoi să-l practice. Din ele, însă, nu transpare descurajarea. Autorul lor speră. Şi Dumnezeu i-a dat Profesorului viaţă plină şi ani de bucurie.

Profesorul Ioan Martin, marele epigramist, a scris multe stihuri la bucurie şi necaz, de o mare valoare moralizator-filosofică, care întregesc imaginea autorului.

Ne bucurăm să participăm, în calitate de foşti studenţi şi colaboratori, la evocarea **profesorului dr. Ioan Martin**, ca universitar şi ca epigramist. La amintirea unui poet al seninătăţii şi al bucuriei, care a urmat întunericul vremurilor de atunci, adăugăm, în final, una dintre cele mai frumoase epigrame ale sale :

„Sunt unele zile fără de noroc,
Dar, cea mai irosită dintre zile
E-aceea-n care nu ai râs deloc
Şi nici nu ţi-a zâmbit nimeni, copile".

Ce gânduri profunde, pilduitoare, înălţătoare, dar şi zguduitoare, care înmănunchează întreaga filosofie de viaţă a **profesorului Ioan Martin**.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Profesorul CONSTANTIN ANDERCA
Aristocratul roşu

Profesorul Constantin Anderca este un caz tipic de ceea ce a însemnat, în primii ani de regim comunist în România, „noua generaţie de intelectuali" ai României. În momentul instalării ocupaţiei sovietice în ţara noastră, tânărul **Constantin Anderca** nu era suficient de mare şi nici de matur pentru a înţelege ce se întâmplă cu societatea românească, neavând încă un sistem de gândire propriu şi o educaţie consolidată. Formaţia sa liceală şi universitară, asemeni întregii sale generaţii, s-a produs în cea mai aspră perioadă, cea a prigoanei intelectualităţii, formate în anii interbelici. Mulţi dintre profesorii de liceu şi de la universitate, cu concepţii solide despre democraţie şi libertate, din cauza nenumăratelor ameninţări, a fricii şi a terorii, au devenit (chiar dacă nu au crezut niciodată în comunism), pentru a se proteja pe ei şi pe familiile lor, vrând, nevrând, propagandişti ai ideologiei comuniste.

În aceste circumstanţe îşi desăvârşeşte **Constantin Anderca** studiile universitare. În foaia sa matricolă găsim, cu rarisime excepţii, numai calificative de foarte bine, iar la absolvire, în anul 1954, obţine diploma de merit. Încă de student, fiind membru al partidului comunist, devine preparator. Se integrează rapid în structurile politice şi administrative comuniste ale anilor '50, menţinându-se, în paralel, şi în activitatea universitară, pentru care avea o vocaţie remarcabilă. La data respectivă, tânărul lector universitar şi activist de partid îndeplinea dubla calitate, de profesor-activist sau activist-profesor, formulă deosebit de agreată de regimul comunist. În scurtă vreme, la numai trei ani de la absolvirea facultăţii, devine conferenţiar la disciplina de Economia agriculturii socialiste.

I-am fost student în anul 1964, el fiind, la acea dată, conferenţiar şi secretar regional de partid. Îmi amintesc foarte bine cursurile sale. Vorbea frumos, liber, prezenta multe cazuri din realitatea cotidiană. Noi, studenţii şi studentele, îl adoram, atât pentru faptul că întotdeauna era îmbrăcat frumos, chiar impecabil, cât mai ales pentru că era printre foarte puţinii profesori (cei mai mulţi fiind temători, obsedaţi de ideea de a nu greşi) care mai introducea în curs şi câte o „şopârlă". Vizitase până în acel an şi câteva ţări capitaliste, ca Italia, Germania, Suedia, Franţa. Ne spunea câte ceva şi despre agricultura din ţările respective. De asemenea, am reţinut, ca un fapt cu totul deosebit, o povestioară a sa, spusă într-un cerc mai restrâns la una din vizitele de studii cu un grup de studenţi la GAS-ul din Giarmata, despre modul extrem de lejer de trecere a frontierei între Franţa şi Germania (fără formalităţi, fără controale excesive, cu politeţea poliţiştilor de frontieră şi a vameşilor).

După anul 1967, înăsprindu-se dosarele de cadre de partid şi morala comunistă, el mai călcând, din toate punctele de vedere, pe alături, a venit numai la catedră. Timp de peste 30 de ani am fost colegi şi colaboratori apropiaţi, reuşind, în acest răstimp, să-l cunosc suficient de bine.

A predat studenţilor cursurile de Economie agrară, Economia agriculturii mondiale şi, pentru anumite perioade, şi cursul de Marketing agrar. **Profesorul Constantin Anderca** ţinea mult atât la ţinuta şi conţinutul cursurilor, cât şi la ţinuta sa fizică. Era extrem de atent cu el şi cu studenţii. Se pregătea asiduu pentru orice curs. Am împărţit aproape doi ani acelaşi birou, perioadă în care i-am urmărit meticulozitatea pregătirii până în cele mai mici amănunte. Pregătea cu atenţie până şi glumele şi poantele cu care-şi presăra cursurile. Nu de puţine ori, mă consulta, mai cu seamă dacă avea de prezentat chestiuni tangente problemelor de optimizarea sau programarea proceselor din agricultură.

După Revoluţie, a făcut eforturi mari pentru a ţine pasul cu noile tendinţe de reformă şi restructurare din agricultură. Era un mare admirator al agriculturii americane şi vest-europene, ale căror performanţe le prezenta cu deosebit talent studenţilor. Cu privire la aplicarea Legii fondului funciar şi consecinţele acestui proces, avea păreri, concepţii „amestecate", uneori antagoniste. Participant direct la colectivizare, de la alfa la omega, a trăit, însă cu spirit viu, destructurarea agriculturii comuniste, văzând cu ochii săi cum i se năruie „opera" de tinereţe. L-am urmărit cu atenţie, în mai multe discuţii şi vizite. Împărtăşea idei rezultate din convingeri şi mentalităţi contradictorii. Să lucrezi o viaţă pentru o idee care să se năruie dintr-o dată, din cauza absurdului ei, nu este simplu de trăit şi acceptat pentru nimeni. Cu toate acestea, cred că, până la urmă, şi-a dat seama de marea eroare a agriculturii comuniste, marea dramă a ţăranilor români şi, prin consecinţă, marea eroare a vieţii şi muncii sale de o viaţă. Iubea satul românesc, satul bănăţean, tradiţiile şi cultura lor. Cred că a realizat cât de mult a suferit, aproape jumătate de secol, satul şi ţăranul, cât de mult au rămas în urmă, comparativ cu cele din ţările democratice. Desigur, tardiv a avut şi remuşcări, pentru că nu este puţin să-ţi dai seama, la apusul vieţii, că ai aderat, că ai crezut şi că te-ai dedicat o viaţă întreagă unei idei sau doctrine false, neumane.

Nu cred că a avut convingeri intime comuniste, că a crezut în ceea ce ideologii roşii numeau „idealurile comuniste", deşi a deţinut înalte demnităţi în structurile Partidului Comunist Român (secretar al Comitetului Regiunii Banat al PCR, 1961–1965, deputat în Marea Adunare Naţională, 1962–1966, vicepreşedinte al Consiliului Superior al Agriculturii din România, 1962–1967 etc.). Îmi bazez această părere atât pe discuţiile intime, între patru ochi, avute fie la mine acasă, la restaurant, pe câmp şi niciodată la el acasă sau la catedră (poate o fi ştiind el de ce), cât şi pe atitudinea care a avut-o faţă de colectivizarea satului său natal, Vălişoara, de lângă Caransebeş. El, ca secretar cu agricultura a Comitetului PCR din Regiunea Banat, a avut ca primă sarcină colectivizarea satelor bănăţene. A înfiinţat CAP-uri (până în anul 1962 când s-a decretat încheierea colectivizării, Regiunea Banat fiind a doua regiune pe ţară, după Constanţa) în toate satele din zona de deal a fostului

Scanned with OKEN Scanner

raion Caransebeş, până la Vălişoara, satul său natal lăsându-l necolectivizat. De ce oare? **Constantin Anderca** fusese în URSS de mai multe ori până în 1962, în „schimb de experienţă pentru transformarea socialistă a agriculturii", cunoscând, cu acest prilej, îndeaproape colhozurile sovietice, viaţa oamenilor din colhoz. El, fiind un om inteligent, bun observator al realităţilor rurale, şi-a dat seama ce a însemnat pentru URSS colectivizarea agriculturii: producţii slabe, degradarea profesională şi morală a ţăranilor, importuri masive de alimente, nonperformanţă, foamete, într-un cuvânt, dezastrul satului şi a ţăranului rus.

Cum să interpretăm atitudinea sa faţă de satul său natal? Ca o protecţie în faţa colectivizării? Dar, atunci, este firesc să ne întrebăm şi de ce a acţionat cu atâta zel în colectivizarea celorlalte sate din Banat? Din convingere sau din obligaţia funcţiei? Eu cred, cunoscându-l suficient de bine, că a acţionat de această manieră pentru a-şi menţine şi consolida poziţia în aristocraţia roşie. A cunoscut de tânăr avantajele evidente de a te plasa în structurile înalte ale nomenclaturii comuniste: vilă sau apartament în casele fostei protipendade interbelice, maşină(i) cu şofer(i) la scară, secretară(e) tânără(e) şi frumoasă(e) la birou şi chiar peste tot, acces în toate magazinele (ieftine) speciale şi restaurantele (cu preţuri speciale) cu circuit închis (accesibile numai nomenclaturii), „aprovizionări preferenţiale", salarii şi, mai cu seamă, prime grase, acces în casele de odihnă ale partidului (fostele case de vacanţă ale elitei româneşti, naţionalizate după 1949), excursii în străinătate şi „schimburi tovărăşeşti de experienţă" cu partidele „frăţeşti" din ţările socialiste şi nu numai, şi toate aceste avantaje, comparate cu condiţia precară a masei mari a populaţiei din ce în ce mai sărăcite, trăind în mizerie, cu libertăţi îngrădite peste limita înjosirii şi a degradării umane, mergând, adeseori, până la îndobitocire.

Structural, **profesorul Constantin Anderca** era un boem, îi plăcea tot ceea ce-i oferea mai bun viaţa. Ca simplu muritor de rând sau chiar ca un inginer agronom oarecare, accesul său la tot şi toate ce i-au plăcut şi i-a oferit condiţia de nomenclaturist comunist ar fi fost extrem de limitat. El şi-a dat seama repede de condiţia omului de rând în comunism. Cred că acestea au fost resorturile care l-au împins în vârful ierarhiei comuniste.

În cele peste trei decenii de colaborare, l-am cunoscut îndeaproape şi în activitatea de cercetare ştiinţifică. A avut preocupări multiple pentru găsirea unor căi şi soluţii de eficientizare a agriculturii, pentru sporirea performanţelor acesteia. A participat la marile proiecte de zonare economică şi ecologică a producţiei agricole. Teza sa de doctorat, la care a lucrat în anii 1966–1968, a avut ca subiect optimizarea zonării agriculturii din Banat. A fost printre primii cercetători ai fenomenului agrar care a folosit modele economico-matematice de optimizare. Multe discuţii pe această temă am avut cu el şi cu cercetătorul Simion Sotan de la Institutul de Economie Agrară, unul dintre promotorii modelării matematice în agricultură. L-am însoţit de multe ori la Combinatul Siderurgic din Hunedoara, în anii 1967, 1968, unde a funcţionat printre primele calculatoare electronice – Eliot 803 – care folosea programe de optimizare (Programe Simplex). Multe nopţi, când

Scanned with OKEN Scanner

aveam acces la calculator, am petrecut împreună pentru a rezolva probleme de programare liniară cu aplicații directe în agricultură.

Profesorul Constantin Anderca a avut o frumoasă cultură profesională. Citise mult, fiind înzestrat cu memorie bună, știa multe. Nu era egoist, ba mai degrabă altruist, chiar filantrop. Atât cu mine, cât și cu ceilalți colegi mai tineri, a avut un comportament prietenesc, afectiv, chiar exemplar.

Era un om de viață, nu pierdea niciun eveniment monden. Era nelipsit de la toate balurile, reuniunile și banchetele studențești, fiind, de cele mai multe ori, prin spiritul său elevat și prin aleasa sa cultură generală, animatorul agapelor.

Într-un cuvânt, putem spune, pentru modul său de a fi, de a se manifesta și comporta, că a fost un aristocrat, iar prin funcțiile politice și perioada care l-au consacrat, un aristocrat roșu. Dacă am greșit cu ceva în aceste aprecieri despre **profesorul Constantin Anderca**, cunoscându-i mărinimia sufletească, sunt convins că mă va ierta, pentru că tot ceea ce am scris constituie reflectarea gândurilor curate ce i le-am purtat cât a fost în viață și i le voi purta întotdeauna peste timp.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Profesorul CEZAR APREOTESEI
Enciclopedistul

Celor care l-au cunoscut pe Cezar Apreotesei ca profesor de limba rusă la noi în universitate, poate li se va părea curioasă plasarea Domniei Sale în rândurile magiştrilor mei. Doresc, în rândurile ce urmează să mă explic, pentru că profesorul, omul de înaltă cultură, enciclopedistul, a adus, prin prestaţia sa, glorie Universităţii agricole de la Timişoara.

L-am văzut prima dată pe **profesorul Cezar Apreotesei** în anul 1962 sau 1963, pe când eram student la Agronomie (1960–1965), iar Domnia Sa, cadru didactic la Catedra de limbi moderne, disciplina de Limba rusă. Deşi frecventam cursul de Limba franceză al profesorului Traian Galeriu, am avut curiozitatea, aflând despre erudiţia **profesorului Apreotesei**, să îi audiez două sau trei conferinţe ţinute de distinsul enciclopedist. Evident, conferinţele nu au avut ca obiect nici limba rusă, nici superioritatea sovietică în orice domeniu (subiect care se purta pe atunci), nici măcar ţinute în limba rusă, ci au avut ca temă, după câte îmi amintesc acum, la peste patru decenii, *Romanul unui erou de roman*, în fapt, date inedite despre Apostol Bologa, eroul din romanul *Pădurea spânzuraţilor* al marelui scriitor Liviu Rebreanu. Profesorul, având acces la corespondenţa lui Liviu Rebreanu, cunoscând îndeaproape un membru al familiei, a scris, mai apoi, multe lucrări ştiinţifice care conţineau documente inedite cu privire la geneza şi autenticitatea dramei din *Pădurea spânzuraţilor*.

Mult mai târziu, peste ani, devenind colegi de catedră (colectivul disciplinei de limbi moderne şi pedagogie fiind „alipit" la Catedra de Economie şi Organizare) am început să ne cunoaştem, să colaborăm, să ne apropiem, deşi diferenţa de vârstă între noi era destul de mare.

Fiind preşedinte de sindicat al institutului (pentru că mai mult de atât, în perioada dinainte de '89, organele comuniste au considerat că nu sunt demn să ocup, fiind agreaţi, în general, oameni şterşi, cenuşii, fără coloană şi personalitate, supuşi, „cuminţi", adică ascultători, cei care nu creau partidului comunist probleme de niciun fel), având ca obiective comune, în mod deosebit probleme profesionale, am colaborat cu **Domnul profesor Cezar Apreotesei** la organizarea mai multor manifestaţii ştiinţifice, simpozioane, dezbateri, mese rotunde cu teme, să spunem, mai „nonconformiste". El, spre deosebire de mine, călătorind mult în străinătate, în Occident, aducea de cele mai multe ori literatură, cărţi, reviste ştiinţifice într-un domeniu de preocupări comune: **cibernetica** cu aplicaţii, pentru el în pedagogie, pentru mine în economie şi agricultură.

Cezar Apreotesei a văzut lumina zilei la Străoane, în Cotul Vrancei, într-o familie modestă de ţărani răzeşi care au dat naştere şi au crescut şapte copii, două

fete şi cinci băieţi (doi medici, un jurist, un economist, doi profesori şi cel mai mic, rămas ţăran în casa părintească), el fiind al treilea născut.

După terminarea studiilor primare şi gimnaziale strălucite, în comuna natală, fără resurse materiale, cu doi fraţi mai mari, unul elev de liceu, celălalt student la Medicină, nu are altă soluţie şi se înscrie la Liceul Militar „Mihai Viteazul" din Târgu Mureş. După bacalaureatul din 1940, se înscrie la Şcoala Navală de Marină din Constanţa, devenind, în anul 1944, locotenent de marină. Deşi ca elev-marinar face o croazieră de studii în Mediterana, cu care ocazie avea să vadă principalele oraşe-port ale Greciei, Italiei, Spaniei, Egiptului, Magrebului, ajungând până în Gibraltar, iar în anul 1944 urmează o specializare în baza navală de submarine de la Bergen din Norvegia, nu-l atrage cariera militară, cu viaţa ei cazonă. Într-una din scrisorile sale, îşi dezvăluie „sentimentele" faţă de rigorile vieţii militare, rezultând cu evidenţă dorinţa sa de viaţă liberă, de om înclinat spre meditaţie, spre reflecţie, de om cu opinii, interpretări proprii, trăsături, în general, puţin compatibile cu „haina de ofiţer".

Această aspiraţie a tânărului **Cezar Apreotesei** ne explică evoluţia sa intelectuală de după Şcoala de Marină, din perioada 1944–1952. În anul 1947 a absolvit Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii din Bucureşti, cu diplomă de licenţă în Estetică şi critică literară. În paralel, urmează cursurile Facultăţii de Drept şi ale Facultăţii de Ştiinţe Economice, ambele facultăţi absolvindu-le în anul 1948, iar în perioada 1948–1952 frecventează cursurile Institutului „Maxim Gorki", obţinând a patra licenţă (în opt ani) în Limba şi literatura rusă. Este doctor în Filologie al Universităţii din Bucureşti, cu teza de doctorat *Contacte lingvistice româno-est-slave*, 780 de pagini, susţinută în anul 1969.

Am intitulat această modestă scriere despre personalitatea de excepţie a dascălului de limba rusă, **„Profesorul Cezar Apreotesei – enciclopedistul"**. Doresc să mă explic. Prin încadrarea sa ca profesor de limba rusă la Institutul Agronomic din Timişoara, Cezar Apreotesei avea un loc de muncă şi un salariu. În fapt, preocupările sale ştiinţifice şi culturale au fost mult mai complexe, mai diverse, mai extinse. Prin simpla enumerare a domeniilor cercetate de **profesorul Cezar Apreotesei**, şi anume: slavistică, interlingvistică, esperantologie, istoriografie literară, lexicografie şi lexicologie, psihologie consonantistă şi/sau cibernetică, bibliofilie, teatrologie, istoria ştiinţei şi tehnicii, pedagogie şi metodică etc., etc., ne putem face, cât de cât, o imagine cu privire la plaja extrem de întinsă a preocupărilor sale.

A fost iniţiator şi membru fondator la nenumărate societăţi, asociaţii, fundaţii şi comisii ştiinţifice naţionale şi internaţionale, precum: Asociaţia Slaviştilor din România, Societatea de Lingvistică şi Filologie Romanică, Societatea Română de Interlingvistică şi Esperantologie, Societatea Română de Cibernetică, Asociaţia Internaţională de Filosofia Ştiinţei etc. A scris sute de lucrări ştiinţifice, eseuri, articole, note şi comentarii, în zeci de mii de pagini de manuscris. Multe dintre manuscrisele sale le-am văzut. Avea mare productivitate în scris, dar şi o pedanterie ieşită din

Scanned with OKEN Scanner

comun. De fiecare dată îi trebuia timp dublu sau triplu pentru finisarea textului față de scrierea sa inițială.

Datorită plecării premature din viață, cele mai multe din cercetările și scrierile sale au rămas în faza de manuscris, inclusiv textele: *Slt. Emil Rebreanu – Romanul unui erou de roman*, *Viața și opera lui Traian Vuia*, *Scrieri despre Ștefan Odobleja*, *Paralelă între psihologia consonantistă a lui Ștefan Odobleja și Cibernetica lui Norbert Wiener*, ș.a. Din păcate, distinsa sa soție, prof. Elena Ionescu, fără mijloace financiare, nu a reușit să editeze cărțile profesorului, iar editurile acum promovează cu precădere „literatură comercială". Poate, odată, va veni și timpul său.

În ultima perioadă a vieții, inima, suprasolicitată ani în șir, începuse să-i facă probleme. Îmi amintesc că, în anul 1988, am fost împreună la o conferință științifică cu tema **Creativitate în învățământul superior**, la Suceava. Purta în geanta sa imensă, doldora de documente și manuscrise, o mulțime de medicamente. M-am speriat (atunci) văzând câte medicamente lua deodată. De asemenea, îmi amintesc cum, urcând, de multe ori împreună scările facultății (liftul, de cele mai multe ori, fiind închis pentru economie de curent electric), el având disciplina la etajul V, eu la IV, oprindu-ne la fiecare jumătate de etaj, îmi spunea: „Mai stăm puțin pentru o pauză de ajustare" (ce bine îl înțeleg acum!).

Toate acestea erau semne prevestitoare ale trecerii sale în neființă. Se stinge din viață la 19 iulie, cu puțin timp înaintea evenimentelor din Decembrie '89.

În anul 1994, participând la Conferința internațională de istoria și filozofia științei, organizată de Academia Internațională de Filosofia Științei de la San Marino, l-am întâlnit pe reputatul profesor Helmar Frank, fondatorul școlii de pedagogie cibernetică de la Universitatea din Paderborn, Germania, al cărui colaborator apropiat a fost **Cezar Apreotesei** (Sezar, cum îi spunea profesorul Frank). După îndelungate discuții științifice, foarte interesante, pe alocuri controversate, profesorul Frank mi-a spus: **„Ce păcat că nu este aici Sezar să ne lămurească!"**

Păcat că a plecat prea devreme, spunem și noi, cei care l-am cunoscut și apreciat!

Scanned with OKEN Scanner

PREDECESORILOR MEI, RECTORILOR AGRONOMIEI TIMIŞORENE (1945–1989)

Dezvoltarea economică şi socială, evoluţia generală a culturii şi civilizaţiei în diferitele provincii româneşti au impus, în decursul timpului, apariţia şi extinderea unor structuri de învăţământ superior şi de cercetare ştiinţifice, ca factori determinanţi ai progresului. Fenomenul general de evoluţie corelată a învăţământului, cercetării şi economiei îl regăsim şi în Banat.

Dezvoltarea economică şi culturală a Banatului, în mod deosebit în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, prin apariţia unor centre industriale puternice (Timişoara, Reşiţa, Bocşa, Oraviţa, Jimbolia) şi culturale importante (Lugoj, Caransebeş) au impus, ca o consecinţă a evoluţiei gradului de civilizaţie, necesitatea dezvoltării unor sisteme educative adecvate. A apărut, în spaţiul bănăţean, cerinţa de formare a unui personal educat şi calificat, inclusiv la nivel universitar, care să organizeze şi să conducă structurile economice, culturale, administrative şi juridice din ce în ce mai complexe. Astfel, ideea unei universităţi timişorene, a Universităţii de Vest sau a Universităţii Banatului, ca universitate metropolitană, a început să circule în mediile intelectuale bănăţene.

În perioada 1845–1848, a funcţionat, la Timişoara, o Facultate de Drept şi Ştiinţe Politice, închisă de comandamentul militar al Garnizoanei Timişoara, în timpul Revoluţiei de la 1848. În anul 1907, Primarul Timişoarei, Carol Telbisz, depune guvernului maghiar un memoriu foarte documentat cu privire la necesitatea înfiinţării unei universităţi la Timişoara, solicitare neacceptată la Budapesta, sub pretextul că oraşul nostru se află la mică distanţă de Szeged, unde fiinţa, la acea dată, o universitate.

În anul 1918, odată cu unirea Banatului cu Patria Mamă, ca urmare a dezvoltării industriale accelerate a României, se înfiinţează la Timişoara Şcoala Politehnică, instituţie de învăţământ superior ingineresc, aceasta devenind, în scurtă vreme, una dintre cele mai prestigioase instituţii de învăţământ tehnic din ţară.

După Marea Unire, ideea universităţii timişorene este reluată cu şi mai multă vigoare de o pleiadă de intelectuali bănăţeni, printre care îi amintim pe Sever Bocu, Emil Pocreanu, Traian Lalescu, Stan Vidrighin, care reuşesc să înfiinţeze, imediat după Primul Război Mondial, Şcoala Politehnică din Timişoara. Încurajaţi de această reuşită, intelectualii amintiţi mai sus, la care se alătură, în anul 1940, un important grup de profesori universitari bănăţeni, printre care îl amintim şi pe profesorul nostru Mihai Lazăr, aflaţi în refugiu la Timişoara cu facultăţile de ştiinţe şi de agronomie, în timpul Dictatului de la Viena, reiau petiţiile către guvernele interbelice ale României privind necesitatea înfiinţării Universităţii de Vest în capitala Banatului.

Abnegaţia şi seriozitatea susţinerii înfiinţării Universităţii de Vest devine realitate, dar, din păcate, numai în Monitorul Oficial, prin Decretul-lege numărul 660 din 30 decembrie 1944 şi 18 ianuarie 1945.

Scanned with OKEN Scanner

Cine sunt autorii înmormântării punerii în operă a Universităţii din Timişoara încă înainte de a se naşte? La scurtă vreme după legiferarea înfiinţării Universităţii de Vest, încep urzelile la adresa conducerii Eforiei Universităţii, cu referire la Sever Bocu, fruntaş naţional-ţărănist, şi a grupului de intelectuali bănăţeni. Edificator, în acest sens, este articolul scris, la comandă politică, de Ion Stoia-Udrea, şi apărut în martie 1945, după evenimentele de la Ialta din februarie 1945 şi după instalarea Guvernului comunist Dr. Petru Groza la 6 martie 1945, în revista de orientare socialistă „Vrerea", din care citez următorul text: „Şi, astfel, primul episod al Universităţii de Vest din Timişoara se încheie încă înainte de a-şi deschide porţile sale pentru tinerii studenţi din această parte de ţară. Prin Ordinul Ministrului Educaţiei Naţionale, Ştefan Voitec, s-au sistat lucrările de constituire a facultăţilor şi catedrelor Universităţii", apărând, în schimb, Decretul-lege 104/1945 şi 667/1945, prin care se înfiinţează Facultatea de medicină şi în 31 august 1945 Decretul-lege 677 pentru înfiinţarea Facultăţii de Agronomie în cadrul Şcolii Politehnice.

Facultatea de Agronomie, conform textului Decretului-lege 617/1945, este afiliată Şcolii Politehnice, aceasta va fi condusă de un decan. După cum rezultă din documentele vremii, Consiliul profesoral al facultăţii nou-înfiinţate, în şedinţa sa din 30 noiembrie 1945, îl alege ca prin decan pe profesorul Gheorghe Bungescu, şeful Catedrei de Maşini agricole şi construcţii rurale. De la înfiinţarea sa în data de 1 august 1945 şi până la 30 noiembrie 1945, facultatea a fost condusă de un decan provizoriu, funcţie deţinută de prof. univ. Ilie Murgulescu de la Şcoala Politehnică.

La data înfiinţării facultăţii, Şcoala Politehnică a fost condusă de rectorul prof.univ.dr. Marin Bănărescu. Putem, deci, afirma că primul rector al Agronomiei timişorene a fost prof. univ. dr. Marin Bănărescu.

În august 1948, apare, în Monitorul Oficial nr. 177, Legea reformei învăţământului, prin care se pun bazele ideologizării comuniste şi a sovietizării învăţământului românesc, iar în octombrie 1949, în baza acestei legi, se reorganizează învăţământul superior din Timişoara, prin înfiinţarea a patru institute de învăţământ superior, şi anume: Institutul Politehnic (prin transformarea Şcolii Politehnice), **Institutul Agronomic**, Institutul de Medicină şi Institutul Pedagogic.

În anul 1949, Institutul Agronomic are în componenţa sa numai Facultatea de Agronomie (transferată de la Şcoala Politehnică). În perioada 1949–1952 Institutul Agronomic, respectiv Facultatea de Agronomie au fost conduse de un decan. Din anul 1952 până în anul 1955, prin ordinul Ministrului Învăţământului, Institutul Agronomic este condus, conform legislaţiei acelei vremi, de un director, în persoana lectorului **Iulian Drăcea**.

În anul 1955, Institutului Agronomic din Timişoara, i se ataşează şi Facultatea de Zootehnie de la Arad, iar conducerea acestei instituţii mai complexe se atribuie, conform legii, unui rector. În anul 1955 îşi încep activitatea rectorii perioadei comuniste: **Géza Anton Marton** (1955–1962), **Iulian Drăcea** (1962–1976), **Ştefan Romoşan** (1976–1981), **Ilie Duvlea** (1981–1989) şi **Georgeta Nichita** (noiembrie 1989 – ianuarie 1990).

Scanned with OKEN Scanner

Profesorul GÉZA ANTON MARTON
Primul rector al Institutului Agronomic din Timişoara, 1955–1962

Institutul Agronomic, având de la 1 octombrie 1955 în structura sa două facultăţi (Agronomie şi Zootehnie), obţine dreptul de a avea rector, în calitate de conducător, iar **profesorul universitar ing. Géza Anton Marton**, proaspăt transferat de la Arad, devine, în acest fel, prin numire de la Ministrul Învăţământului, **primul rector al instituţiei de învăţământ superior agronomic**, funcţie pe care o deţine până în februarie 1962, când, din motive de boală, conform cererii sale, demisionează din postul de rector, rămânând şeful Catedrei de Zootehnie specială şi titularul disciplinei de Tehnologia creşterii suinelor.

Géza Anton Marton s-a născut în satul Gura Dobra din judeţul Hunedoara, la 26 iunie 1904, într-o familie de învăţători. Studiile primare le-a început la şase ani, având ca învăţătoare pe mama sa. După absolvirea Liceului Romano-Catolic la Alba-Iulia, s-a angajat ca funcţionar la Primăria din Cluj. Paralel, a studiat la Academia de Înalte Studii Agronomice din Cluj, la absolvirea căreia, în anul 1932, devine inginer agronom, cu Diplomă de merit.

A lucrat ca inginer la ferma Goroslău (din judeţul Sălaj), la ferma Călăraşi şi ferma Feteşti în Bărăgan, la Camera Agricolă Sălaj şi la Serviciul Agricol Ciuc. A fost consilier ministerial la Ministerul Agriculturii. După cel de-al Doilea Război Mondial, un timp, a deţinut funcţia de primar al oraşului Zalău.

În decursul vieţii sale relativ scurte, de numai 58 de ani, fără să fie membru al nici unui partid politic, a fost apreciat şi decorat cu înalte distincţii. În 1938, la 34 de ani, a fost decorat cu Ordinul Meritul Agricol în gradul de Cavaler, iar în anii 1957 şi 1961 cu Ordinul Muncii, clasa a III-a şi a II-a.

Ca prezenţă fizică, a fost un bărbat semeţ, înalt, impozant, calm şi, totodată, după câte îmi amintesc, din vizitele care ni le făcea studenţilor din căminul improvizat la parterul Facultăţii de Zootehnie şi Medicină Veterinară din Piaţa Unirii, sau la centrul de practică din Giarmata, un om bun, calm, cald, cu un comportament apropiat de studenţi.

Ca profesor şi rector, **Géza Anton Marton** a avut preocupări în organizarea şi dotarea laboratoarelor Facultăţii de Zootehnie, în pas cu cerinţele acelor vremi. În perioada 1948–1962, a depus o intensă activitate pentru organizarea şi dotarea disciplinelor Catedrei de Zootehnie specială. Activitatea sa de cercetare a fost orientată pe studiul creşterii şi al ameliorării raselor şi a ecotipurilor de suine în zona de vest a ţării noastre, îndeosebi a populaţiei de porcine Alb de Banat.

La scurtă vreme după demisia din funcţia de rector, în august 1962, profesorul **Géza Anton Marton** se stinge din viaţă, în condiţii dramatice.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Profesorul IULIAN DRĂCEA
Director, 1952–1955 şi Rector, 1962–1976

O personalitate atât de puternică, un personaj aşa de complex poate fi înţeles, în toată amploarea sa, numai în contextul istoric, social, economic şi politic în care s-a născut, format, împlinit şi săvârşit. Cercetându-i dosarul de cadre, memoriile de activitate, lista lucrărilor ştiinţifice şi a celor de popularizare, activitatea sa generală, ca profesor şi ca rector, fără a fi analizate în contextul perioadei istorice, a vremurilor în care a lucrat, s-ar putea ajunge la concluzii şi aprecieri eronate.

În toamna anului 1945, după absolvirea Şcolii de Agricultură de gradul II de la Armăşeşti – Bucureşti şi a Şcolii Militare de ofiţeri de rezervă de la Radna, judeţul Arad, se înscrie în anul I la nou-înfiinţata Facultate de Agronomie, de pe lângă Şcoala Politehnică din Timişoara.

Conform certificatului de inginer agronom nr. 5544/8.XI.1949, a absolvit Facultatea de Agronomie, prin examenul de diplomă susţinut la data de 29.X.1949, cu media generală 8,37, fiind clasificat al doilea în promoţia sa.

Activitatea profesională la Facultatea de Agronomie şi-o începe cu un an înainte de absolvire. La data de 1 iulie 1948, depune la Decanatul facultăţii următoarea cerere:

Domnule Decan,

Subsemnatul, Drăcea Iulian, subinginer agronom, promoţia 1943, Cu onoare vă rog să binevoiţi a aproba să fiu numit în postul de subşef de centru agricol, liber de pe lângă Catedra de Genetica şi Ameliorarea plantelor, de la Facultatea de Agronomie, ce cu onoare o conduceţi.

Alăturat anexez actele necesare.

Primiţi, vă rog, Domnule Decan, asigurarea deplinei mele consideraţiuni

Pe această cerere, Dl. Prof. A.S. Potlog, şeful catedrei, scrie „*Dl. subinginer Drăcea Iulian este un element capabil şi cu o serioasă pregătire tehnică, îl recomand călduros pentru ocuparea acestui post de la laboratorul nostru*".

Decizia de numire nr. 273215/5.XI.1948 a Rectoratului Şcolii Politehnice din Timişoara a apărut în Monitorul Oficial 267/16.XI.1948. Pe acest post, Iulian Drăcea funcţionează până în 12.04.1949, când, prin Decizia Ministerului Agriculturii 148/1949, este încadrat desenator la Biroul administrativ şi tehnic din institut.

Începând cu data de 1 ianuarie 1950, după absolvirea facultăţii, este încadrat asistent la Catedra de Darwinism până la data de 1.10.1952, când este numit, în baza Ordinul Ministrului Agriculturii 673/1952, lector la Catedra de Fitotehnie şi director al Institutului agronomic din Timişoara.

Din anul 1951 şi până în anul 1971, ocupă, pe rând, poziţiile de referent şi cercetător ştiinţific, şef de laborator şi şef de secţie de cercetare la Baza de Cercetări din Timişoara a Academiei Române şi la Staţiunea de Cercetări Agricole Lovrin. De la înfiinţarea Academiei de Ştiinţe Agricole şi Silvice şi până la sfârşitul vieţii, a fost membru al prezidiului acesteia şi preşedinte al Consiliului zonal de conducere şi coordonare a activităţii de cercetare ştiinţifică agricolă din partea de vest a ţării. A fost deputat în Marea Adunare Naţională şi secretarul Comisiei de agricultură din MAN, în legislatura 1972–1976.

Funcţii de conducere. De la data de 1 octombrie 1952, la numai trei ani de la absolvirea facultăţii, ocupă, alternativ, funcţiile de decan (1955–1962), director (1952–1955) şi rector (1962–1976). Concomitent deţine şi funcţia de şef al Catedrei de Genetică şi ameliorare a plantelor. Perioada imediat următoare înfiinţării facultăţii, după cum am mai amintit anterior, va fi plină de evenimente nefaste pentru evoluţia ulterioară a României, în general, şi a învăţământului, în special. „Reforma" din anul 1948 constituie momentul introducerii unei masive ideologizări şi sovietizări a învăţământului românesc. Modificarea planurilor de învăţământ şi sporirea cifrelor de şcolarizare a determinat creşterea necesarului de cadre didactice. Din primele 2–3 promoţii, în perioada 1949–1952, este reţinut un contingent masiv de tineri asistenţi, printre care îl regăsim şi pe **Iulian Drăcea**. Aceasta este generaţia a doua de cadre didactice care va imprima noua linie a învăţământului, în conformitate cu cerinţele impuse de PCR agriculturii socialiste în expansiune.

Profesorul Iulian Drăcea, prin trăsăturile sale, aptitudinile şi puterea de muncă, parcă s-a născut pentru a fi manager, fiind inteligent, cuprinzător, dinamic, înzestrat cu o memorie de invidiat şi o pedanterie rar întâlnită, disciplinat şi exigent până la perfecţiune cu sine însuşi, colaboratorii şi subordonaţii, implicat în tot ceea ce avea de făcut până în cele mai mici amănunte, autoritar cu tendinţe dictatoriale, dominant şi orgolios, vanitos şi mândru, ambiţios şi tenace. De multe ori mă întrebam cum este posibil să irumpă atâta energie dintr-un trup, aparent, aşa de firav?

Urmărea cu atâta atenţie şi ţinea atât de mult la disciplină, ordine şi curăţenie, încât, nu de puţine ori, din acest punct de vedere, se comporta mai degrabă ca un militar ordonat şi nu ca un universitar. Am avut ocazia să-i văd un caiet-agendă cu notiţele şi observaţiile de la evenimentele la care a participat. Observa şi nota totul, de la modul de alcătuire a prezidiilor şi decorarea aulei, sălilor sau amfiteatrelor, până la meniul servit la banchet. Şi toate acestea, pentru ca, întors la Timişoara, să reuşească a face mai bine decât ceilalţi.

Scanned with OKEN Scanner

Agronomia timişoreană, fiind cea mai tânără dintre instituţiile de acelaşi profil, dorea cu orice preţ să o vadă în frunte, să le întreacă pe cele cu mult mai mare tradiţie. Dorea să obţină cele mai de seamă rezultate şi să devină cel mai apreciat rector, să fie înaintea profesorului Emil Negruţiu, rectorul de la Cluj, sau a colegului şi prietenului său, profesorul Gheorghe Bâlteanu, rectorul de la Bucureşti.

Prin munca sa, a câştigat mult, dar a şi pierdut imens. A câştigat mult în prestigiu, atât el cât şi instituţia, dar el, personal, „a câştigat" şi mulţi adversari şi chiar duşmani. A pierdut imens din sănătate, din bucuriile vieţii de zi cu zi şi chiar din viaţă, pierzând, totodată, şi mulţi dintre prieteni. După ce nu a mai fost rector, mulţi dintre cei pe care i-a scos din anonimat, i-au întors spatele. Ba, chiar au început să dea în el cu noroi. Numeroşi dintre cei pe care i-a ajutat fără limită i-au devenit principalii contestatari. Atitudinea acestor colegi şi colaboratori l-a întristat profund şi, cred, că a contribuit într-o mare măsură la scurtarea zilelor sale.

Indiscutabil, **profesorul Iulian Drăcea, ca rector, a lăsat urme adânci şi perene asupra instituţiei pe care a condus-o peste două decenii. Viaţa şi activitatea Institutului Agronomic din Timişoara, practic, se confundă, în primul său sfert de veac, cu viaţă şi activitatea profesorului Iulian Drăcea, iar viaţa, activitatea, munca, bucuriile şi necazurile sale s-au îngemănat cu viaţa institutului. Risc să afirm, din câte l-am cunoscut, că singurele sale bucurii au fost rezultatele perene peste timp ale Institutului Agronomic din Timişoara.**

A modernizat vechile spaţii de învăţământ ale Institutului Agronomic: Facultatea de Agricultură de pe Splaiul T. Vladimirescu (fost liceu, actualmente clădirea cuprinde unele laboratoare şi amfiteatre ale Universităţii de Medicină şi Farmacie), Facultatea de Zootehnie şi Medicină Veterinară şi rectoratul din Piaţa Unirii (fosta prefectură şi chestură a poliţiei, dar şi muzeu, actualmente este Muzeul de Artă al Banatului, în curs de renovare), Clinicile Veterinare de lângă stadion (clădirea a fost demolată, aflându-se acum, pe acest loc, o benzinărie şi magazinul Profi). Din aceste spaţii goale, rămase după război, ca după război, a construit amfiteatre, a modernizat laboratoare, a amenajat cabinete pentru profesori, a îmbunătăţit căminul şi cantina de pe Splaiul T. Vladimirescu. Dar toate acestea nu l-au mulţumit. Şi-a dat seama că Agronomia timişoreană, fără un campus modern şi închegat, nu poate fi competitivă cu celelalte instituţii din ţară. Dumnealui îi datorăm Staţiunea didactică, cu laboratoarele, sectoarele, departamentele şi fermele sale. Dar, mai presus de toate, **rectorului Iulian Drăcea îi datorăm Campusul universitar din Calea Aradului.**

Este greu de ştiut câte zile de trudă şi nopţi de nesomn o fi avut până a reuşit să convingă autorităţile timpului să finanţeze construcţia Campusului universitar şi a Staţiunii didactice. Dar ştiu, din spusele Domniei Sale, faptul că în perioada cât a fost rector a dormit mai bine de patru ani în tren, făcând drumul Timişoara –

Scanned with OKEN Scanner

București și retur. Atunci, poate, nu l-am înțeles, părându-mi-se o exagerare. Acum, după ce și eu am acumulat mai mult de 1000 de zboruri cu avionul, pe aceeași rută, și multe, foarte multe nopți petrecute în tren, când am văzut cât de greu se obține o investiție nouă, cu cât zbucium (și, pe alocuri, cu câtă umilință) se aduc fonduri în universitate, îl înțeleg perfect. Pentru a edifica ceva peren, este nevoie, pe lângă știință, voință, dorință, putere de convingere și de un imens sacrificiu.

Pot aprecia că **viața rectorului Iulian Drăcea a fost un imens și continuu sacrificiu**. Nu știu câte bucurii o fi avut în viața sa privată, dar știu ce imensă bucurie a avut, pe care toți cei prezenți la inaugurarea primelor clădiri ale campusului i-am citit-o pe față, în momentul când a tăiat panglica inaugurării acestora.

Până și în ultimul său drum, de la spitalul din Cluj la Timișoara, făcut cu elicopterul (și apoi, nu peste mult timp, spre eternitate), a dorit să survoleze Campusul universitar, cerându-i pilotului **să-și vadă încă odată adevăratul și singurul său vlăstar – Institutul Agronomic din Timișoara**.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Profesorul ŞTEFAN ROMOŞAN
Rector, 1976–1981

Aşa cum am arătat şi în prezentarea făcută rectorului Iulian Drăcea, pentru înţelegerea luminilor şi umbrelor dascălilor noştri, este necesar de cunoscut contextul politic, economic, social şi cultural, mediul academic şi universitar în care au trăit şi lucrat, într-un cuvânt, natura vremurilor sub care s-au format şi au activat.

Această prezentare este cu atât mai necesară dacă avem în vedere şi faptul că, în cea mai mare parte, cititorii de azi şi de mâine ale acestor rânduri, în marea lor majoritate tineri – studenţii de azi – sau de vârstă medie – cadre didactice sub 35 sau chiar 40 de ani – nu au cunoscut această perioadă sub toate aspectele sale, sub întreaga sa complexitate şi mai ales nu au simţit în mod direct absurdul acelor vremuri.

După invadarea Cehoslovaciei, în august 1968, prin poziţia României şi, în mod deosebit, datorită dorinţei lui Ceauşescu de a câştiga bunăvoinţa ţărilor occidentale democratice, urmează o perioadă scurtă, de circa 7–8 ani, de o oarecare „liberalizare". În această vreme, graţie unei oarecari destinderi şi deschideri spre ţările cu învăţământ şi ştiinţă modernă, mai mulţi colegi (care prezentau garanţie organelor de partid şi de securitate din acel timp) beneficiază de stagii mai lungi sau mai scurte de specializare în Statele Unite ale Americii, Franţa, Olanda, Germania, Italia. Pentru cei mai mulţi dintre colegi, şansa de a participa la specializare în universităţi din ţările menţionate a reprezentat un moment de cotitură în ceea ce priveşte mentalitatea, concepţia şi formarea lor ca dascăli.

După această perioadă, la mijlocul deceniului al 8-lea, după cum am mai amintit şi mai înainte, încep anii de recluziune intelectuală totală. Accesul informaţiei scrise străine este totalmente blocat. Nicio carte şi nicio revistă din ţările occidentale nu mai intră în bibliotecă. Singurele surse bibliografice, dar şi acestea extrem de rare, sunt cărţile şi revistele aduse, cu mare risc, de colegii din străinătate, care, arareori, numai la întâlnirile colegiale, mai vin în ţară.

Tot în această perioadă apar mai mulţi rectori-lideri universitari de marcă care se disting, în condiţiile acelor vremi, prin rezultatele lor în domeniul extinderii şi modernizării bazei materiale şi a organizării unor centre de cercetare adecvate condiţiilor de atunci. Unii dintre aceştia, formaţi în perioada interbelică, ca profesorul Ioan Curea la Universitatea (de Vest) din Timişoara, acad. Pius Brânzeu la Medicină sau alţii, cu calităţi manageriale şi ştiinţifice incontestabile, deşi formaţi în primii ani după instalarea Guvernului comunist condus de Petru Groza,

precum acad. Ioan Anton la Politehnică şi profesorul Iulian Drăcea la Agronomie, au început să devină, în concepţia regimului comunist, „periculoşi" ca lideri universitari. Putem exemplifica cazuri de rectori-lideri de necontestat şi la alte instituţii universitare din ţară, ca profesorul Gheorghe Bâlteanu de la Agronomia din Bucureşti, acad. Emil Negruţiu de la Agronomia din Cluj, acad. Octavian Fodor de la Medicina din Cluj etc. Aceşti rectori, după o lungă perioadă de conducere, devenind lideri universitari autentici în instituţiile lor, în centrele universitare respective, erau consideraţi, la acea vreme de familia analfabeţilor Ceauşescu şi de alţi conducători politici semidocţi, ca elemente „potenţial" periculoase prin popularitatea şi influenţa lor în mediile intelectuale.

Perioada la care ne referim coincide şi cu schimbarea doctrinei de selecţie a cadrelor de conducere politică din judeţe. Primii-secretari localnici sunt „rotiţi" în judeţe cât mai îndepărtate sau scoşi la pensie. Este şi cazul primului-secretar Mihai Telescu de la judeţul Timiş. Deşi nu mi-am propus să fac prezentarea lui Mihai Telescu, totuşi, cunoscându-i dorinţa sa, ca bănăţean, de a face cât mai multe investiţii bune şi necesare în Timiş, inclusiv în centrul universitar Timişoara, este corect, din partea mea, să arăt că şi acesta devenise, din punctul de vedere al Ceauşeştilor, incomod şi „incompatibil" pentru atitudinea sa „regionalist-bănăţeană". Aşa ne explicăm de ce a fost pensionat Mihai Telescu înainte de vreme şi înlocuit, succesiv, cu o garnitură de prim-secretari olteni, începând cu o nulitate absolută, beţivan notoriu şi semianalfabet, Petre Dănică, şi continuând cu „universitarul" acoperit Cornel Pacoste, aflat în reabilitare, ca prim-secretar la Timişoara, deoarece căzuse în dizgraţia lui Ceauşescu odată cu deconspirarea reţelei de securişti „acoperiţi" de către generalul Pacepa, după plecarea acestuia în Statele Unite şi, continuând, cu ultimul, zbirul Ilie Matei, cel care a avut ca principal obiectiv „politic" al mandatului său în Timiş să golească cămările bănăţenilor.

În aceste condiţii, pentru a induce în eroare opinia publică, în anul 1976 se iniţiază, pentru prima dată în perioada comunistă, aşa-zisul sistem de „alegeri" a structurilor de conducere universitară: senatul, consiliul profesoral al facultăţii, rectorul, decanii şi şefii de catedră. Am pus între ghilimele cuvântul **alegeri**, deoarece sistemul procedural a fost adecvat concepţiei şi legislaţiei comuniste, fiind, de fapt, o farsă, o mascaradă de alegeri. Pentru alegerea rectorului şi decanului, instrucţiunile Ministerului Învăţământului prevedeau ca, în cadrul şedinţei de alegeri a Senatului universitar, respectiv a Consiliului facultăţii, să se facă trei propuneri pentru funcţia de rector (decan), de către o comisie de propuneri, aceasta fiind impusă, de regulă, de către secretarul comitetului (sau biroului) de partid (al partidului comunist). În realitate, comisia primea lista cu cele trei propuneri de la reprezentantul partidului, conţinând numele candidaţilor la funcţia de rector (decan), aprobaţi printr-o procedură destul de dură şi de lungă, cu foarte atente verificări făcute anterior de serviciile de cadre ale partidului comunist.

Scanned with OKEN Scanner

Cei trei candidaţi la funcţia de rector sunt votaţi secret, prin buletine de vot, rectorul fiind numit de Ministerul Învăţământului, indiferent de numărul de voturi obţinute. Nu de puţine ori în legislaturile 1976, 1981, 1985 şi 1989, unii rectori, nominalizaţi de ministrul Învăţământului, evident la „indicaţiile" partidului, iar în ultimul timp, a Cabinetului 2, condus de Elena Ceauşescu (deoarece rectorii se aflau în „nomenclatorul" de funcţii al CC al PCR), obţinuseră cele mai puţine voturi din partea senatului universitar. De asemenea, este corect de arătat, pentru cunoaşterea cât mai exactă a perioadei, că mulţi rectori, prorectori şi decani „aleşi" şi nominalizaţi de ministrul Învăţământului, au provenit din rândul cadrelor didactice de la ştiinţe sociale (filosofie, socialism etc.) sau din structurile de conducere de partid sau administrative, fără a se pune un accent deosebit pe performanţele ştiinţifice sau didactice ale acestora. Aşa ne explicăm de ce unii rectori şi mulţi prorectori şi decani nu au avut gradul didactic de profesor, ci de conferenţiar şi chiar de lector (şef de lucrări).

Principalele „calităţi" cerute de organele de partid aveau în vedere: dosarul „curat", loialitatea dovedită prin funcţiile anterioare şi atitudinea „neţărmurită faţă de politica partidului comunist", vechime mare în partid (dacă se poate şi cu stagiu în ilegalitate), părinţii şi bunicii „necompromişi" prin activităţi politice în regimul burghezo-moşieresc, fără rude (de orice grad) în străinătate etc. Unele instituţii de învăţământ superior au avut şansa, trecând peste condiţiile deosebit de dure impuse pentru ocuparea funcţiilor de conducere, ca în fruntea lor să vină un rector cu calităţi manageriale deosebite, cum a fost şi cazul **profesorului dr. Ştefan Romoşan**, în mandatul 1976–1981.

Inginerul **Ştefan Romoşan**, absolvent al Facultăţii de Agronomie din Timişoara în anul 1950, ajunge, prin cumul, în învăţământul superior în anul 1963, ca şef de lucrări, după plecarea la Bucureşti a profesorului Irimie Staicu, membru al Academiei Române. Imediat după absolvire, în paralel cu activitatea de învăţământ, până în 1970, ocupă succesiv funcţii importante în administraţia agricolă. Timp de un an (1952), face o specializare în URSS în domeniul mecanizării. În perioada 1951–1954 este director în cadrul Ministerului Agriculturii, Direcţia generală de mecanizare. În perioada 1954–1956 îndeplineşte funcţia de director la Direcţia agricolă Arad, iar din anul 1956, până în anul 1968 este vicepreşedinte al Consiliului agricol regional Banat şi vicepreşedinte al Comitetului executiv al regiunii Banat. Din anul 1968 până la 1 ianuarie 1970, când se transferă ca şef de lucrări titular la disciplina de Agrotehnică şi tehnică experimentală, este preşedinte al Consiliului agricol judeţean Timiş şi director al Direcţiei agricole judeţene.

După cum se poate observa din prezentarea funcţiilor deţinute anterior venirii în învăţământul superior, la numai un an de la absolvire, la 27 de ani, îl întâlnim director în Ministerul Agriculturii, apoi timp de 16 ani ocupă succesiv funcţii înalte în structurile administrative regionale, inclusiv cea de director general al Direcţiei

Scanned with OKEN Scanner

generale agricole județene. Experiența în coordonarea administrației agricole îi permite să se afirme și în activitatea din învățământ. Susține teza de doctorat în anul 1973, în același an ocupă postul de conferențiar, iar în 1977 cel de profesor universitar. În perioada 1974–1976 este șeful Catedrei de Agrotehnică.

În data de 17 iunie 1976 i se „încredințează", după procedura amintită anterior, funcția de rector al Institutului Agronomic din Timișoara, pe care o deține până în anul 1981. În mandatul de rector, **profesorul Ștefan Romoșan**, beneficiind de experiența complexă din producție, se preocupă cu precădere de activitatea de producție din Stațiunea Didactică și Experimentală a institutului. Îl întâlnim, matinal, dimineață de dimineață, la programarea activităților din stațiune. Se ocupă nemijlocit de practica studenților, de o cât mai bună efectuare a acesteia. În paralel, acordă mare atenție construcției noului Campus universitar. În mandatul său de rector se finalizează construcția Facultății de Agronomie (1979), a rectoratului și a aulei (1981). În acest fel, Campusul universitar ia forma finală, conform proiectului de execuție al acestuia. Este meritul **profesorului Ștefan Romoșan**, deși bolnav în ultimul timp, de a fi depus mult efort, interes și pricepere pentru a încheia, la dimensiunile proiectului din acea vreme, campusul universitar. De fapt, finalizarea Campusului universitar se suprapune și cu încheierea mandatului său de rector în anul 1981.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Profesorul ILIE DUVLEA
Rector, 1981–1989

Profesorul Ilie Duvlea ajunge rector la Agronomia din Timişoara, din punctul de vedere al finalizării Campusului universitar, în **cea mai fastă perioadă**, iar din punctul de vedere al înăspririi vieţii românilor, în general, şi a vieţii universitare, în special, în **cea mai nefastă perioadă** din istoria comunistă a României şi a instituţiei noastre.

În anul 1981, după circa 10 ani de lucru, se încheie Campusul universitar, ultima investiţie – Aula Magna – fiind dată în folosinţă la venirea **profesorului Ilie Duvlea** la conducerea institutului ca rector. Am spus că din punctul de vedere al finalizării investiţiilor începe cea mai fastă perioadă, întrucât toate construcţiile: spaţii de învăţământ, căminele, cantina, sala de sport, laboratoarele şi sectoarele zootehnice, serele şi solariile, plantaţiile din Staţiunea Didactică erau noi şi în deplină capacitate de funcţionare sau de producţie.

Dar ce noroc? Mandatul de rector al profesorului Ilie Duvlea se suprapune cu cea mai neagră perioadă a regimului comunist (comparabilă cu cea a anilor '50). Absolut toate componentele activităţii universitare sunt în restrângere drastică sau sistare. În prima fază, instituţia se reduce la două facultăţi (Facultatea de Agricultură şi Facultatea de Zootehnie şi Medicină Veterinară), iar, mai târziu, la una singură, cu trei specializări şi trei catedre. Sunt sistate posturile didactice şi îngheţate (după 1981) toate concursurile pentru ocuparea posturilor de profesor şi conferenţiar, conducător de doctorat sau profesor consultant. Cifrele de şcolarizare scad dramatic, astfel că la începutul anului universitar 1989/1990, an care coincide cu perioada mandatului de rector a doamnei prof. dr. Georgeta Nichita, Institutul Agronomic avea 1031 de studenţi (cel mai redus număr din ultimii 30 de ani şi cea mai mică instituţie de învăţământ superior agronomic din ţară), 108 posturi didactice din care numai 8 profesori, iar cel mai tânăr asistent avea vârsta trecută de 35 de ani.

Drastic s-au redus şi locurile la doctorat (3–4 candidaţi înscrişi într-un an), examenele de admitere la doctorat erau mereu amânate, iar, atunci când se ţineau, candidaţii erau supuşi unor severe şi riguroase verificări politice ale dosarelor care, în cele mai multe cazuri, nu aveau nicio legătură cu performanţele profesional-ştiinţifice ale candidaţilor. Relaţiile internaţionale ştiinţifice şi didactice, schimbul de cadre didactice, cercetători şi studenţi, vizitele la universităţile similare din străinătate (chiar şi în ţările socialiste), cu rarisime cazuri, s-au sistat. După câte îmi amintesc, în deceniul 9, care se suprapune peste mandatul de rector al **profesorului Ilie Duvlea**, am avut două sau trei vizite din străinătate (una din fosta Republică

Democrată Germania, de la Jena, și alta din Cehoslovacia, de la Nitra). În rest, nimic, absolut nimic!

Despre ce fel de viață academică, universitară se poate vorbi în asemenea condiții? Este absolut clar că, mai degrabă, putem vorbi de recluziune intelectuală.

Dacă perioada a fost așa cum a fost, în schimb **profesorul Ilie Duvlea**, ca rector, a încercat și, în mare parte a reușit, să mențină o atmosferă cât de cât apropiată vieții universitare. Aflându-se de la absolvirea facultății în anul 1950 numai în facultate, cunoscând în profunzime procesul didactic, având experiența conducerii din perioada decanatului (1977–1981), ca rector a fost un om al echilibrului, un conducător ponderat, comportându-se cu atenție în relațiile cu colegii și subalternii. Nu l-am văzut în cei 12 ani, cât a fost decan sau rector, să ridice vreodată tonul, să adreseze cuvinte nepotrivite. Cu studenții și tinerele cadre didactice se comporta, mai degrabă, părinteşte decât ca un șef. Din punct de vedere managerial, deși era în plină și teribilă dictatură, s-a manifestat ca un lider democratic. Respecta și chiar stimula inițiativele subalternilor. Accepta întotdeauna soluțiile (mai) bune, indiferent de cine erau emise. Ca șef al instituției, nu de puține ori, a suportat cu stoicism dojenile, criticile, necuviințele și chiar grosolăniile multor activiști, ale căror vizite și controale, în acea vreme, erau fără de sfârșit. Îmi amintesc chiar și de unele umilințe la care a fost supus de către un obscur activist pentru câțiva ștuleți de porumb găsiți de aceștia într-un lan cules de studenți.

În relațiile personale, în ocaziile de destindere, era un bon viveur. Cânta frumos și întreținea întotdeauna o atmosferă plăcută. Chiar dacă printre unii dintre colegii săi de generație mai existau opinii controversate, putem aprecia că, pentru condițiile grele în care a fost rector, **profesorul Ilie Duvlea** a avut marele merit de a atenua asperitățile și a ameliora apăsările, restricțiile și restriștile vremii.

Într-un cuvânt, deși în acea perioadă se folosea apelativul „tovarăș”, **rectorul Ilie Duvlea a fost un mare domn.**

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Profesorul GEORGETA NICHITA
Rector 1989

Doamna profesor **Georgeta Nichita** a fost „aleasă" rector, după prevederile regimului comunist, în luna noiembrie 1989. Rectoratul Domniei Sale rezumându-se la numai două luni (până în 10 ianuarie 1990), nu a avut parte de o perioadă care să-i ateste calităţile manageriale. Perioada în care a fost rector a fost marcată de evenimentele revoluţionare de la Timişoara, inclusiv din universitatea noastră, care au pus capăt regimului comunist în România.

*

Perioada în care au lucrat magiştrii şi predecesorii mei, la care m-am referit mai înainte, a fost una dintre cele mai grele şi mai complexe din întreaga istorie a României, marcată de ocupaţia sovietică, ideologizarea excesivă, destructurarea instituţiilor democratice şi înlocuirea lor cu organismele totalitarismului, distrugerea societăţii civile, degradarea libertăţilor academice şi universitare, limitarea până la dispariţie, a libertăţii cuvântului şi a opiniilor. În acest context, este firesc să ne punem întrebarea: Cu ce au contribuit predecesorii noştri, fiecare profesor, la progresul ştiinţei româneşti, a învăţământului agronomic bănăţean? Pentru a răspunde cât mai corect la această întrebare, pentru a aşeza fiecare personalitate a perioadei în galeria timpului, la locul unde i se cuvine, pentru a evalua cât mai bine meritele şi erorile, luminile şi umbrele acestor bărbaţi care au trăit şi muncit sub vremuri grele, nu trebuie să eludăm contextul social-politic amintit anterior. Prin urmare, factorul determinant în aprecierea personalităţii dascălilor noştri, în evaluarea eforturilor şi rezultatelor activităţii lor, trebuie să fie efectele perene peste timp, roadele muncii lor făuritoare de oameni, şcoală, ştiinţă şi sisteme. Orice om, în oricare perioadă, are luminile şi umbrele lui. În acest moment, când evocăm magiştrii şi predecesorii, să vedem chipul luminos al fiecărui profesor, să vedem partea frumoasă a fiecărei perioade. Istoria ne va judeca pe fiecare dintre noi şi pe noi toţi, ca societate şi sistem, funcţie de ceea ce am făcut bine şi rău acestui neam, funcţie de ceea ce am făurit, am construit în şcoala noastră. Să nu acoperim luminile şi să nu ne dăm înapoi din a ne asuma erorile predecesorilor şi ale noastre. Este spre binele neamului românesc, spre întronarea adevărului, spre educarea tineretului, mai presus de toate, spre refacerea, atât de necesară, a moralităţii societăţii noastre.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE

Bold, I., Drăghici, M. – *Două secole de economie rurală şi agrară. Portrete şi semnificaţii*, Timişoara, Editura Mirton, 2004.

Lazăr, M. – *Aspecte social-agrare ale economiei ţărăneşti, 1925–1935*, Timişoara, Editura Vrerea, 1944.

Munteanu, S. – *Universitatea de Ştiinţe Agricole Cluj-Napoca, 1869–1994*, Cluj-Napoca, Editura Academic Press, 1994.

Negruţiu, E. – *Memorii. De la o agricultură la alta*, Cluj-Napoca, Editura Echinocţiu Academic Press, 2011.

Otiman, P.I. – *Agronomia banatică la răspântie de drumuri şi vremuri. Evocările şi reflecţiile unui rector, 1990–2005*, Timişoara, Editura Orizonturi Universitare, 2005.

Pamfil, D. – *Istoria Universităţii de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară Cluj-Napoca*, manuscris, 2011.

Şerban, A. – *Amintiri peste generaţii,* Cluj-Napoca, Editura Echinox, 2009.